

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896. Andra Kammaren. N:o 3.

Onsdagen den 22 januari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens första sammanträde den 16 innevarande januari förda protokoll.

§ 2.

Enligt derom förut fattadt beslut anställdes nu val af ledamöter och suppleanter i de ständiga utskotten.

Dervid utsågos till:

Ledamöter i konstitutionsutskottet:

herr <i>J. Bengtsson</i> i Gullåkra	med 209 röster,
» <i>N. Boström</i>	» 209 »
» <i>M. Dahn</i>	» 209 »
» <i>G. Elowson</i>	» 209 »
» <i>A. G. Gyllensvärd</i>	» 209 »
» <i>J. Johnsson</i> i Bollnäs	» 209 »
» <i>O. V. Vahlin</i>	» 209 »
» <i>D. G. Restadius</i>	» 206 »
» <i>A. V. Ljungman</i>	» 157 »
och » friherre <i>C. F. K. Barnekow</i>	» 155 »

Närmast i röstetal kom herr *A. Hedin* med 54 röster.

Ledamöter i statsutskottet:

herr <i>H. Andersson</i> i Nöbbelöf	med 210 röster,
» <i>A. P. Danielson</i>	» 210 »
» <i>S. G. von Friesen</i>	» 210 »
» <i>Lasse Jönsson</i>	» 210 »
» <i>K. A. Kihlberg</i>	» 210 »
» <i>P. Pehrson</i> i Törneryd	» 210 »

herr	<i>C. Persson</i> i Stallerhult	med 210 röster,
»	<i>O. Jonsson</i> i Hof	» 209 »
»	<i>O. Erickson</i> i Bjersby	» 170 »
»	<i>Ivar Månsson</i>	» 170 »
»	<i>P. G. Näslund</i>	» 170 »
och	» <i>N. Petersson</i> i Runtorp	» 170 » .

Närmast i röstetal kommo herrar *P. Holm*, *N. Nilsson* i Skärhus och *G. Sälling*, hvardera med 40 röster.

Ledamöter i bevillningsutskottet:

herr	friherre <i>W. von Schwerin</i>	med 218 röster,
»	<i>C. W. Collander</i>	» 216 »
»	<i>J. H. G. Fredholm</i>	» 216 »
»	<i>G. Jansson</i> i Krakerud	» 216 »
»	<i>S. M. Olsson</i> i Sörnäs	» 216 »
»	<i>J. A. Lundström</i>	» 129 »
»	<i>J. H. E. Dieden</i>	» 128 »
»	<i>S. B. Bruhn</i>	» 125 »
»	<i>A. Swartling</i>	» 122 »
och	» vice talmannen <i>G. F. Östberg</i>	» 115 » .

Närmast i röstetal kommo herrar *J. Bromée* och *A. Henricson*, hvardera med 93 röster.

Ledamöter i bankoutskottet:

herr	<i>J. A. Sjö</i>	med 210 röster,
»	<i>A. Hansson</i> i Solberga	» 209 »
»	<i>K. E. Holmgren</i>	» 209 »
»	<i>J. P. Jansson</i> i Saxhyttan	» 209 »
»	<i>O. Larsson</i> i Mörtlösa	» 209 »
»	<i>S. O. Nylander</i>	» 209 »
»	<i>O. R. Themptander</i>	» 209 »
och	» <i>A. Henricson</i>	» 123 » .

Närmast i röstetal kom herr *M. Arhusiander* med 86 röster.

Ledamöter i lagutskottet:

herr	<i>Folke Andersson</i>	med 200 röster,
»	<i>E. von Krusenstjerna</i>	» 200 »
»	<i>J. Anderson</i> i Tenhult	» 199 »
»	<i>M. G. Bruzelius</i>	» 199 »
»	<i>P. G. Petersson</i> i Brystorp	» 199 »
»	<i>N. Nilsson</i> i Skärhus	» 153 »
»	<i>A. Göransson</i>	» 152 »
och	» <i>O. W. Redelius</i>	» 150 » .

Närmast i röstetal kom herr friherre *C. C:son Bonde* med 50 röster.

Suppleanter i konstitutionsutskottet:

herr	<i>A. V. Nilson</i> från Lidköping	med 163 röster,
»	<i>A. F. Liljeholm</i>	» 153 »
»	<i>N. Hanson</i> i Berga	» 149 »
»	<i>N. Wallmark</i>	» 149 »
»	<i>A. Olsson</i> i Ornakärr	» 149 »
»	<i>A. F. Broström</i>	» 128 »
»	<i>L. Eklund</i> från Norrköping	» 122 »
»	<i>A. M. Gudmundson</i>	» 121 »
»	<i>J. Sjöberg</i>	» 119 »
och »	<i>J. Andersson</i> i Öhrstorp	» 103 »

Närmast i röstetal kom herr *E. Norman* med 56 röster.

Suppleanter i statsutskottet:

herr	<i>P. Norberg</i>	med 186 röster,
»	<i>L. P. Malmmin</i>	» 185 »
»	<i>Ollas A. Ericsson</i>	» 183 »
»	<i>E. Olsson</i> i Kyrkebol	» 183 »
»	<i>L. Norrby</i>	» 182 »
»	<i>J. P. Nilsson</i> i Kägglå	» 181 »
»	<i>N. Åkesson</i>	» 180 »
»	<i>C. A. Andersson</i> från Malmö	» 174 »
»	<i>A. G. Andersson</i> i Himmelsby	» 171 »
»	<i>G. Sälling</i>	» 154 »
»	<i>C. F. Petersson</i> i Dänningelanda	» 146 »
och »	<i>J. E. Schödén</i>	» 146 »

Närmast i röstetal kom herr *C. G. Thor* med 39 röster.

Suppleanter i bevillningsutskottet:

herr	<i>J. Johansson</i> från Stockholm	med 187 röster,
»	<i>A. Lilljeqvist</i>	» 187 »
»	<i>P. Truedsson</i>	» 183 »
»	<i>L. Dahlstedt</i>	» 183 »
»	<i>C. H. Wittsell</i>	» 182 »
»	<i>E. Nilsson</i> från Ystad	» 182 »
»	<i>H. Eriksson</i> i Elgered	» 179 »
»	<i>J. Eliasson</i>	» 117 »
»	<i>P. Larsson</i> i Fole	» 116 »
och »	<i>E. G. H. Åkerlund</i>	» 115 »

Närmast i röstetal kommo herrar *J. Andersson* i Lysvik, *L. Eriksson* i Bäck och *D. Persson* i Tällberg, hvardera med 68 röster.

Suppleanter i bankoutskottet:

herr <i>C. Rydberg</i>	med 157 röster,
» <i>P. Pehrsson</i> i Norrsund	» 151 »
» <i>S. Arnoldsson</i>	» 150 »
» <i>P. Svensson</i> i Brämhult	» 150 »
» <i>C. G. Bäckgren</i>	» 150 »
» <i>O. H. Ström</i>	» 149 »
» <i>C. G. Andersson</i> i Skeenda	» 149 »
och » <i>R. Eklundh</i> från Lund	» 125 » .

Närmast i röstetal kom herr *J. H. E. Dieden* med 27 röster.

Suppleanter i lagutskottet:

herr friherre <i>C. C:son Bonde</i>	med 134 röster,
» <i>J. Persson</i> från Arboga	» 131 »
» <i>E. Svensson</i> från Karlskrona	» 126 »
» <i>N. Svensson</i> i Olseröd	» 126 »
» <i>Back Per Ersson</i>	» 125 »
» <i>T. V. Forsell</i>	» 125 »
» <i>O. Anderson</i> i Hasselbol	» 125 »
och » <i>O. Persson</i> i Killebäckstorp	» 97 » .

Närmast i röstetal kom herr *J. E. Nordin* i Sättna med 37 röster.

Mellan de ledamöter, hvilka till suppleantplatser erhållit lika antal röster, anställdes lottningar för bestämmande af den ordning, hvari samma ledamöter borde såsom suppleanter ingå; och utföllo dessa lottningar med den ordningsföljd, här ofvan angifvits.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästförestående § omförmälda val.

§ 4.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *P. Waldenström*:

n:o 20, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändrade bestämmelser angående handeln med vin och maltdrycker;

n:o 21, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning angående äktenskaps afslutande, att kyrklig vigsel må kunna erhållas äfven af sådana medlemmar af svenska kyrkan, som icke begått Herrans nattvard; och

n:o 22, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till sådan ändring i gällande lagstiftning angående äktenskaps afslutande, att äfven den, som blifvit konfirmerad i svenska statskyrkan, må kunna ingå äktenskap inför borgerlig myndighet;

herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:o 23, angående höjande af afgiften för enskilda bankers sedelutgifningsrätt;

herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra, n:o 24, angående ändrad lydelse af 58 och 63 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

herr *O. Erickson* i Bjersby m. fl., n:o 25, angående höjning af tullen å fläsk.

Dessa motioner bordlades.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,9 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Fredagen den 24 januari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Upplästes och lades till handlingarne följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedda att jemte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjening den 20 januari 1896.

De kammarens åtta ledamöter, hvilka innevarande dag blifvit utsedde att jemte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjening, sammanträdde omedelbart efter afslutandet af kammarens plenum till fullgörande af detta sitt uppdrag.

Till en början beslöts, att kanslitjenstemännens antal skulle bibehållas oförändradt, sådant det under de senaste riksdagarna varit, och att det för tienstgöring vid kammarens protokoll utaf deputerade vid 1875 och 1888 års riksdagar stadgade arbetssätt skulle jemväl vid innevarande riksdag tillämpas.

Vidare beslöto deputerade, i likhet med hvad vid senaste riksdagar egt rum, uttala såsom sin önskan, att, derest i afseende å kammarens diskussionsprotokoll någon af kammarens ledamöter skulle anse sig ega anledning till anmärkning mot det sätt, hvarpå vederbörande notarie fullgjort sitt åliggande, anmälan derom gjordes hos sekreteraren, som hade att öfver dylika anmälanden föra anteckning; hvilket deputerades beslut skulle till kammarens kännedom här antecknas äfvensom genom anslag i kanslilokalen kundgöras.

Härefter genomgingos de inkomna ansökningarna; dervid herrar deputerade nu antogo till

notarier:

e. o. kanslisten *C. N. Sandström*,
 amanuensen, fil. kand. *A. Norin*,
 fil. doktorn *S. Clason*,
 vice häradshöfdingen *A. H. Grape*,
 kassören *E. W. Söderstedt*,
 vice häradshöfdingen *G. Berggren*,
 fil. kandidaten *J. Johansson*,
 fil. kandidaten *J. Lundgren*,
 amanuensen *G. Hagbergh*,
 fil. kandidaten *A. E. M. Ericsson*,
 fil. kandidaten *C. J. Sandgren*,
 e. o. hofrättsnotarien *A. Wide*,
 amanuensen *O. Ohlson*,
 fil. doktorn *K. Beckman* och
 vice häradshöfdingen *C. F. Vougt*,

utaf hvilka *Sandström*, *Norin*, *Clason* och *Söderstedt* skulle tienstgöra såsom reviderande notarier.

Derefter utsågos till

förste kanslist:

kammarskrifvaren *C. G. V. Boije af Gennäs*;

till *registrator:*

postkontrollören *F. Amnér*;

samt till kanslister:

juridico fil. kandidaten *T. Hedrén*,
vice häradshöfdingen *J. H. H. Palmgren* och
e. o. hofrättsnotarien *L. J. Petersson*,

hvilka skulle, i den mån sådant erfordrades, tjänstgöra vid diskussionsprotokollet.

Det skulle här antecknas, att ofvanbemälda Boije af Gennäs, Amnér och Hedrén på särskild anmodan redan den 15 i denna månad inträdt i tjänstgöring hos kammaren.

Beträffande derefter vaktbetjeningen beslöto deputerade, att, i likhet med hvad vid senaste riksdagar varit öfligt, tolf vaktmästare skulle hos kammaren anställas; och blefvo härtill antagne: *G. Malmberg*, *A. A. G. Lind*, *A. W. Nilsson*, *A. P. Carlsson*, *E. G. Olsson*, *A. P. Ström*, *C. J. Johansson*, *C. J. Söderqvist*, *D. Vinblad*, *J. V. Uppgren*, *H. A. Sjögren* och *J. M. Andersson*, af hvilka *Malmberg* anställdes såsom förste vaktmästare och *Nilsson* skulle ombestyras utdelningen af ankommande postförsändelser; och skulle det antecknas, att samtliga de antagne vaktmästarne, med undantag af *Andersson*, börjat tjänstgöra hos kammaren redan den 15 i denna månad.

Vidare beslöto herrar deputerade att låta anstå med tillsättande af sex notarie- och tre kanslistbefattningar till onsdagen den 22 innevarande månad kl. 6 e. m., då deputerade, efter det derförinnan prof i läsning och snabbskrifning anstälts med sökande till nämnda befattningar, komme att å nyo sammanträda.

Den 22 januari.

Efter det ansökningshandlingarne å nyo genomgåts och af lagda prof bedömts, antogo nu herrar deputerade ytterligare följande tjänstemän inom kansliet, med tjänstgöring från och med nästkommande dag, nemligen

till notarier:

revisorn *Å. A. Hermansson*,
juridico fil. kandidaten *T. Hedrén*,
fil. licentiaten *G. H. Elmquist*,
e. o. hofrättsnotarien *A. Cederborg*,
e. o. hofrättsnotarien *R. Hellberg*,
e. o. hofrättsnotarien *G. Tägtström*.

samt till kanslister:

fil. kandidaten *P. Widegren*,

vice häradshöfdingen *J. R. Fast*,
 vice auditören *L. Aman*,
 e. o. hofrättsnotarien *A. Hammarskiöld*,

med skyldighet för den förstnämnde att vid inträffande förfall för någon af kammarens notarier inträda i tjänstgöring vid protokollet.

År och dagar som ofvan

E. Nathorst Böös.

§ 2.

Föredrogos, hvar efter annan, de på kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades:

herr *A. Hedins* motioner, n:o 1 till statsutskottet, n:o 2 till lagutskottet, n:o 3 till statsutskottet, samt n:is 4 och 5 till lagutskottet;

herr *E. Wavrinskys* motion, n:o 6, till lagutskottet;

herr *J. G. O. Högsteds* från Helsingborg motion, n:o 7, till tillfälligt utskott;

herr *O. H. Ströms* motion, n:o 8, till bevillningsutskottet;

herr *Lasse Jönssons* motioner, n:is 9 och 10, till lagutskottet;

herr *G. F. Berndes'* motion, n:o 11, till lagutskottet;

herr *N. Nilssons* i Skärhus motion, n:o 12, till lagutskottet;

herr *R. V. Ramstedts* motion, n:o 13, till bevillningsutskottet;

herr *C. G. Bäckgrens* motioner, n:is 14 och 15 till tillfälligt utskott samt n:o 16 till bevillningsutskottet;

herr *S. T. Palmes* motion, n:o 17, till statsutskottet;

herr *J. Peterssons* i Boestad motion, n:o 18, till bevillningsutskottet;

herr *H. Amnéus'* m. fl:s motion, n:o 19, till bankoutskottet;

herr *P. Waldenströms* motioner, n:o 20 till tillfälligt utskott samt n:is 21 och 22 till lagutskottet;

herr *O. Perssons* i Killebäckstorp motion, n:o 23, till bevillningsutskottet;

herr *Ollas A. Ericssons* motion, n:o 24, till lagutskottet; samt

herr *O. Ericssons* i Bjersby m. fl:s motion, n:o 25, till bevillningsutskottet.

§ 3.

Efter föredragning vidare af Riksdagens år 1895 församlade revisorers berättelse angående riksbanken, hänvisades densamma till bankoutskottet.

Till statsutskottet remitterades samma revisorers härefter föredragna berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

§ 4.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *O. Nylander*, n:o 26, om beviljande af extra anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägar.

herr *J. Andersson* i Lysvik:

n:o 27, med förslag till ändrad lydelse af §§ 16, 17 och 18 riksdagsordningen; och

n:o 28, med begäran om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af helsovårdslära såsom läroämne vid folkskolelärareseminarierna m. m.;

herrar *M. Dahn* och *J. Bengtsson* i Gullåkra, n:o 29, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tiden för regementsmötena;

herr *P. G. E. Poignant* m. fl., n:o 30, om beviljande af extra anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägsanläggningar å Gotland;

herrar *C. Persson* i Stallerhult och *L. J. Jansson* i Djursåtra, n:o 31, angående utbytande af folkskolelärarens rätt till kofoder mot kontant ersättning m. m.;

herr *E. A. Wijkander*, n:o 32, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändrade bestämmelser angående flottled och kungsådra, särskildt uti forsar och vattenfall;

herr *S. M. Olsson* i Sörnäs, n:o 33, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändrade bestämmelser rörande styrkande af hinderlöshet för ingående af äktenskap;

herr *O. Larsson* i Mörtlösa, n:o 34, med skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tiden för indelta arméns och andra värnpliktsklassens vapenöfningar;

herr *J. Eliasson*:

n:o 35, om ändrad lydelse af 58 och 63 §§ i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

n:o 36, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i kongl. förordningen angående hvad iakttagas bör till förekommande och hämmande af smittosamma sjukdomar bland husdjuren;

herr *A. W. Styrlander*, n:o 37, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till tillägg till lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886;

herr *P. Pehrsson* i Norrsund, n:o 38, angående anvisande af förslagsanslag till ersättning för vissa konsulats- och expeditiionsafgifter;

herr *P. Waldenström*, n:o 39, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inledande af underhandlingar med franska regeringen i fråga om försäljning genom ombud af spirituösa drycker;

herr *B. Dahlgren* m. fl., n:o 40, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Venersborg; och

herr *R. Eklundh* från Lund, n:o 41, angående anslag till aflöning åt en assistent vid växtfysiologiska laboratoriet i botaniska institutionen vid universitetet i Lund.

Samtliga dessa motioner begärdes på bordet och bordlades.

§ 5.

Härefter föredrogos och remitterades till lagutskottet justitieombudsmannens vid innevarande riksdag afgifna embetsberättelse samt tryckfrihetskomiténs berättelse.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	herr <i>C. G. A. Bergendahl</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 25 dennes,
	” <i>B. Dahlgren</i>	” 5 ” ” 27 ”
och	” <i>D. Persson</i> i Tällberg	” 6 ” ” 27 ”

§ 8.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,36 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Lördagen den 25 januari.

Kl. 12 middagen.

§ 1.

Justerades protokollet för deu 18 dennes.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående portoförhöjning för skrymmande småpaket och tilläggsporto för ofrankerade dylika paket;

angående disposition af förra hospitalslägenheten "en tomt vid Säbygatan i Landskrona";

angående disposition af ett jordområde i Djeknehytteroten i Avesta socken af Kopparbergs län;

angående disposition af länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Galtabäck n:o 1 Fösingsgård i Kronobergs län;

angående beredande af länemedel till utveckling af statens telefonväsende;

angående en särskild tilläggsbevillning för år 1897;

angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; äfvensom

Kongl. Maj:ts skrifvelse om förordnande af en statsrådsledamot att utöfva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 af riksdagsordningen tillkommer en ledamot af statsrådet.

De sålunda aflemnade kongl. propositioner och skrifvelse bordlades till nästa sammanträde.

§ 3.

Härefter föredrogs Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående statsverkets tillstånd och behof, och begärdes dervid ordet af *Remiss af statsverkspropositionen.*

Herr Hedin, som yttrade: Herr talman! Jag tänker, att framdeles under denna riksdag lägligt tillfälle icke skall komma att saknas att behandla eterhistorien eller, såsom den vanligen i dagligt tal benämnes, eterskandalen, och torde det då måhända blifva

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

uppenbart för regeringen, att hon äfven med hänsyn till sitt eget höga intresse har förfarit oklokt, då hon behandlar denna sak så "eteriskt" lätt. Tilläfventyrs torde man äfven få tillfälle att då något sysselsätta sig med vår liten smula turkiska arméförvaltnings mysterier, särskildt dess förhållande före och med anledning af försnillningsskandalerna på Gotland. Ja, likaledes förefaller det mig sannolikt, att någon torde taga sig friheten att yttra något om det officiella, i stor skala bedrifna — och förmodligen just därför strafflösa — djurplågeriet vid Ottenby. Jag skall därför nu förbigå dessa företeelser inom vår försvarsförvaltnings område.

Likväl, en annan remonthistoria, herr talman, skall jag redan nu anhålla att få säga ett par ord om. En min korrespondent i Skåne har anmodat mig att här fästa uppmärksamheten på det för herr krigsministern naturligtvis absolut obekanta förhållandet, att en son till remonteringsväsendets chef är hästhandlare, hvadan, såsom min brefskrifvare uttrycker sig, "pappan", som är mycket sträng i att kassera hästar, hvilka af landtmän utbudjas vid remontuppköpen, kommit i det delikata läget att ett par eller tre månader efteråt godkänna samma kasserade hästar, när de äro presenteras, nämligen från sonens remonteringsstall å Bälteberga. Min brefskrifvare hyser naturligtvis icke den mening, att krigsstyrelsen skulle få — och han vet naturligtvis, att krigsstyrelsen icke kan — ingripa i det lofliga och aktningvärda häst- — hur heter det nu? — hästhandlareyrket; men han är af den mening, hvilken många med honom dela, att det skulle vara bättre, om till chef för remonteringsväsendet förordnades en person, hvilken icke på grund af sådana förhållanden, som de redan antydda, kunde till sin opartiskhet ens i någon mån och ens med skenet af något skäl blifva misstänkt. Jag antager, att åtskilliga ärade ledamöter på skånebanken skulle vara i tillfälle att meddela krigsstyrelsen icke oväsentliga upplysningar, upplysningar, som åtminstone i det hänseendet torde finnas tillfredsställande, att de icke skola lemna något tvifvel kvar angående den opinion, som i deras trakt är rådande om denna hästhandelsaffär.

Det var ju många gånger sagdt och många gånger skrifvet, att värnpliktsöfningarna skulle blifva en folkhögskola. Huru mycket mera borde icke detta då gälla för de värfvade trupperna, hvilkas utbildningstid är vida längre! Under de 32 år, som jag varit stockholmsbo, har jag emellertid aldrig i så hög grad som just under de senaste åren hört klagomål öfver osäkerheten på gatorna, osäkerheten för fredligt och stillsamt folk, denna osäkerhet, som för en stor del af allmänheten utgör den mest i ögonen fallande frukten af garnisonstruppernas härvaro. Stundom föra väl dessa folkhögskoleelever inbördes krig med hvarandra, men stundom alliera de sig till anfallskrig mot främmande magt, de så kallade civila — jag borde kanske, men jag förmår icke uttala detta ord med det äkta knektspråkets föraktfulla betoning. Hvilken folkhögskola! Hvilket ordningsvärn! Hvilken uppmuntran för de föräldrar, som skola skicka sina söner att fullgöra sin värnplikt i

sådant sällskap! Hvilken tillfredsställelse för de skattebetalande, när de erfara, att en af folkhögskolans salar, vaktrummet dernere vid Gustaf Adolfs torg, är förvandlad till en supskola, der eleverna dricka sig dödfulla? — Och för att hastigt göra en helt liten utflykt till sjös, der jag naturligtvis känner mig ännu mera osäker än till lands, hvem kan ha glömt de upprörande, ovederlagda, emedan ovederläggliga, berättelserna om den så kallade "pennalismen", det är om den skymf, den misshandel, det formliga rofferi, som af äldre mot yngre öfvats inom skeppsgossecorpset.

Man frågar sig, om befälet anser allt dylikt vara i sin ordning, eller om det betraktar sådant såsom bagateller, eller om det känner sig vanmäktigt. Det hände en gång för icke så synnerligen länge sedan — jag skall nu hvarken nämna orten eller närmare angifva tiden eller anföra några namn, ehuru jag känner allt detta — det hände sig, att en soldat, som skulle föras i arrest, till en officer utbrast: "Ni skulle vara bättre sjelfva!" Jag skall icke heller nu i vidare måtto inlåta mig på innebörden af detta yttrande, än att jag på grund af talrika fakta, mycket, mycket talrika fakta konstaterar, hvad detta yttrande utmärker, nemligen frånvaron af *moralisk auktoritet* hos befälet, hvarförutan lagens stränghet till ingenting duger — och det är visst och sant, att ingen skall tillåta sig säga, att icke den är tillräcklig, nemligen när det gäller gemene man. Hvaraf kommer det då, att denna moraliska auktoritet saknas? Det finnes, herr talman, icke någon värdigare uppgift för de två försvarsministrar, som vårt fattiga land består sig, under det att det icke har någon utrikesminister — jo, åh hvilken skickelse! Jag menar: någon *undervisningsminister* — än att undersöka anledningarna till detta förhållande och sedan arbeta på att undanröjda dem. Allmänheten har utan tvifvel rätt mycket reflekterat på denna fråga, och allmänheten är utan tvifvel i stånd att meddela rätt goda anvisningar. Allmänheten lägger på minnet åtskilligt, som det är illa, mycket illa, att försvarsministrarne förbise, när t. ex. man läser, det var i Kristianstadsbladet år 1884 om sommaren, vill jag minnas:

"Det inom somliga kretsar så omtyckta söndagsförlustelsestället Åhus var i går besökt af, bland andra, bortåt ett dussin uniformerade officerare till häst. När dessa skulle anträda återfärden, behagade de styra sina hästar till det allmänna badstället vid hafsstranden och rida ut i vattnet bland en stor mängd badande damer! Att så väl dessa badande som deras anförwandter kände sig djupt kränkta, är sjelfklart, och stor var förbittringen."

En hufvudstadstidning, Dagens Nyheter, yttrade vid återgifvande af denna berättelse:

"Beteendet är i sjelfva verket af det slag, att man helst vill tro, att meddelaren råkat ut för någon synvilla. Men om han det icke gjort, är det angeläget att tilldragelsen blir fullt undersökt och de skyldige beforderade till vederbörlig näpst, på det att harmen öfver deras tilltag ej må vända sig mot den eller de corpser, som de tillhöra."

Efter mycket, mycket lång väntan skref jag till en allmänt

*Bemiss af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

känd och lika allmänt aktad man i orten för att fråga honom, huru det gått med undersökningen och näpsten, och fick af honom till svar: "Så vidt jag vet, blefvo de omtalade hjeltarne icke straffade". Och han tillade följande betecknande ord, nemligen: att "den d. v. regementschefen var en så stor militärsnobb, att ett ingripande från hans sida måste förefalla *omäturligt*".

När allmänheten ingenting erfar om bestraffande af sådan råhet bland befäl, är väl dess slutsats icke alldeles obefogad, att råa utbrott bland manskap, som har sådana tolererade föredömen, i sjelfva verket förtjena att behandlas med en temligen hög grad af undseende, emedan ansvaret till väsentlig del hvilat på annat håll.

I tre månaders tid hafva vi förgäfvets väntat undersökning med anledning af en tidningsberättelse från Landskrona. Jag hemtar det, som jag nu läser upp, ur tidningen Arbetet för den 23 oktober 1895:

"Sistlidne lördag, då den sedvanliga gymnastiköfningen skulle försiggå, saknades några af manskapet, som af styckjunkaren erhållit permission, och instälde sig först något senare vid permissions-tidens slut.

Den tjänstgörande officeren, en löjtnant G., vardt deröfver så förbittrad, att han utfor i de gröfsta skällsord mot manskapet, användande uttryck, som ej kunna i tryck återgifvas. Men ej nog dermed. Efter att sålunda ha uttömt sin vredes skålar, inkallades den ene efter den andre i sadelkammaren, och der blefvo de ut-satta för den råaste misshandel. Efter denna vackra bragd begaf löjtnanten sig ut på kasernplanen, der han påträffade en artillerist sysselsatt med att rykta en häst. Honom tilldelade han flera slag med sitt ridspö öfver ansigte och hals, så att flera märken uppstodo.

I det samma ankom den styckjunkaren, som permitterat de förut omtalade karlarne, och mot honom vändes nu den bålde krigarens berserkaraseri. Han öfveröste styckjunkaren — en i tjänsten vida mera erfaren och betydligt äldre person än löjtnanten — med en massa om den största råhet vittnande skällsord.

Löjtnant D., en för sin humanitet och rättvisa allmänt aktad och afhållen officer, kom nu tillstädes och blandade sig i leken. "Jag anser dig inte värd att vidröra, annars hade du ärligt förtjent ett kok stryk", yttrade han till G. samt gick direkt till öfverste-löjtnanten och anmälde det passerade uppträdet med styckjunkaren. Följden blef, att löjtnant G. ålades att i vittnens närvaro anhålla hos *den* förorättade om förlåtelse, och dermed var allting försonadt. De förorättade och misshandlade artilleristerna blef det icke tal om. "De fingo nöja sig med hvad som redan kommit på deras del."

Är detta, ehuru omtaladt i Landskrona-tidningen Korrespondenten, i Malmö-tidningen Arbetet och efter dem i åtminstone några andra tidningar i olika delar af landet, för herr krigs-ministern obekant intill denna dag? Eller om icke, har herr krigs-ministern tillstyrkt Kongl. Maj:t och har Kongl. Maj:t trots hans tillstyrkande och råd funnit sig sakna all utväg att vidtaga någon nyttig åtgärd, sakna all utväg att väcka ett slumrande samvete

hos dem, som äfven enligt krigslagarne hafva till tjenstepligt att beifra laglöshet och våld?

Den åberopade tidningen tillade: "Att prygelstraffet rätt ofta användes vid regementet, är ett allmänt känt faktum".

Är det måhända genom prygelstraffets återinförande i svenska armén som den så kallade "fältmessiga utbildningen" skall främjas, och är det genom att stillatigande förbise sådant, som herr krigsministern anser sig realisera det högtidliga löfte han inför denna kammare afgaf den 15 mars 1893, så lydande: "Så vidt på mig ankommer, skall ingenting underlåtas, som kan bidraga till att göra den armé, hvars organisation beslutades sistlidne höst, så fältmessigt utbildad som möjligt"? Jag tillåter mig att anbefalla denna fråga till begrundande icke blott af honom och hans kolleger, utan äfven af alla dem inom och utom den svenska Riksdagen, som medverkat till de urtima besluten.

Det hände för ungefär en å två månader sedan vid det i Rambouillet förlagda femte franska jägarregementet, att en löjtnant förgick sig derhän att med ridspöet slå en ungsoldat. Sqvadronschefen, vittne till uppträdet, tillrättavisade honom ögonblickligen inför truppen och gaf honom 8 dagars arrest, hvilket af regementschefen, då han kom tillstädes, skärptes — herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet kan naturligtvis bättre än jag öfversätta och explicera hvad i franska krigslagstiftningen benämnas *arrêts de rigueur* (sträng arrest). Men straffet ändrades sedermera af guvernören i Paris till 60 dagars fästningsfängelse.

Man ryser stundom — åtminstone får jag bekänna detta om mig sjelf — vid att läsa om insubordinationsstraffen äfven uti den franska armén, men der finnes disciplin, ansvar och straff *uppåt*, liksom nedåt. Skall åter vårt land, som icke är någon militärmagt, blifva ett hem för allt det dåliga, som gömmas under militarismens namn, så att råa, illa uppfostrade, vettlösa officersslynglar få strafflöst oqvåda och misshandla våra soldater? Jag kan berätta eder — man har visserligen bedt mig att tills vidare icke tala om det, men jag ser icke något skäl, hvarför jag skulle tåga — jag kan berätta eder, att om icke snar och ofelbar bot mellankommer, vi stå färdiga att bilda en öfver hela landet utgrenad förening med ändamål att göra motstånd mot, att beifra hvarje öfvergrepp, som krigsstyelsen och dess organ tolerera eller genom sin likgiltighet uppmuntra. Ja, denna förening skall få ett vidsträcktare ändamål än det jag redan antydt: vi skola låta oss angeläget vara att upplysa beväringarna och soldater om deras rättigheter och pligter på ett fullständigare och derigenom sanningsenligare sätt än som sker genom de torftiga utdrag ur krigslagarne, som meddelas uti edra eländiga, edra skamligt eländiga militärkatekeser. Jag vågar försäkra eder, att de skrifter, vi komma att utgifva, skola utan stödet af någon generalorder blifva mera spridda och med mera andakt lästa än eder fältandaktsbok. Jag vågar också lofva, att för vår kritik medarbetare skola uppstå uti hvarje vrå af landet.

Jag erinrar mig, herr talman, från för nu 30 å 40 år sedan

*Remiss af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Djurgårds-slagsmålet och rättegångsförhandlingarne vid Ensta ting. Från den tiden kunde en epok räknas, man gick framåt till ett förbättradt tillstånd, men nu, särskildt efter den urtima riksdagen, glider man tillbaka. I kunnen säga eder — jag vet det väl, och det faller mig icke ett ögonblick i att bestrida det — att det råder slöhet och slapphet i landet. Ja väl, I kunnen utan någon fara, om I så viljen, tredubbla fläsktullen — Gud bevar's, derom är icke fråga. Men om I föreställen eder, att militarismen skall få växa oss öfver hufvudet, så att I skolen få se tolererade sådana uppträden af officersglopar, som dem jag talat om — om I tron, att slöheten skall räcka till äfven då, så lofvar jag eder, att I tagen fel.

Jag läste för en tid sedan en dagorder, utfärdad af befälhafvaren för den tolfte franska armécorpsen med anledning af inkällandet under fanorna af 1894 års klass:

Vi stå — yttrade general de Saint-Mars — vi stå inför årets mest betydelsefulla militära tilldragelse. Armén skall i sin krets upptaga 222,652 unga soldater. Fäderneslandet har valt denna massa af sina bästa och kraftigaste söner för att anförtro dem åt oss. Det är ett högtidligt ögonblick, på hvilket man måste tänka med rättmätig rörelse. Befälhafvaren för armécorpsen vädjar till alla generaler, corpschefer, officerare och underofficerare i den tolfte regionen, för att den franska disciplinens — en fast och faderlig disciplin — stora grundsatser må leda inkorporeringen, och för att de reglementen må noga iakttagas, hvilka så väl organisera "regementsfamiljen", när de tillämpas med omdöme och hjertlighet. Från moralisk synpunkt åligger det cheferna att mottaga de nykomne som sina söner, och de gamla soldaterna att blifva de ungas bröder. Att mista sin frihet och lemna sin familj skall alltid blifva en smärtsam uppoffring; men rekryternas fruktan för regimentet är ett abnormt faktum, som skall försvinna, om kadrer och veteraner taga till valspråk: låtom oss hedra, låtom oss älska hvarandra! — Generalen talar ock energiskt varmt, manande om pligten att sörja för soldatens materiella välbefinnande, han gör uttryckligen vederbörande befäl — capitaines de distribution — ansvariga, om soldaten får underhållig föda; man skall, säger han, bistå, man skall lyckönska dem, som härutinnan skonlöst göra sin pligt.

Se der, herr talman, ett militäriskt tal, som vi — när jag säger *vi*, så menar jag dem bland värnpligtens vänner, som icke på gamla dagar svikit sin ungdoms tro — skulle vilja höra någon gång här i landet, nemligen med visshet om, att bakom ordet stode en man sådan som general de Saint-Mars.

Vid tyska riksdagens sammanträde den 15 februari 1892 yttrade rikskanslern von Caprivi: "Jag medgifver, att det vore mig kärare, om folk icke kunde läsa, än att de läsa socialdemokratiska tidningar", en utlåtelse hvilken helsades till venster med munterhet och, som rätt och skäligt var, från höger med bifall. En liten stund förut hade han under högerens "lebhaftige Zustimmung" gått ett steg längre och sagt: "I det militäriska lifvet förnekar jag to-

talt pressens värde. Der håller jag inverkan från hvarje press — jag undantager ingen — för helt och hållet skadlig”.

Detta rann mig i minnet, när jag för 3 eller 4 månader sedan en dag på gatan träffade en gammal man, som är förunderligt väl hemmastadd i många saker och ting och väl underrättad äfven om sådant, som rör "das militärische Leben". Jag frågade honom: "Huru befinna sig nu den svenska nymilitarismens höga vederbörande?" Anledningen till min fråga bestod dels i en artikel i Nya Dagligt Allehanda, der man tog till orda mot en tillämnad generalsbefordran af någon "guldsmidd korporal", dels i en artikel i Stockholms-tidningen, der man i förtid hade blottat och således oskadliggjort den s. k. fjerdemajors-intrigen, dels uti en artikel i Dagens Nyheter om ett befordringsförslag inom intendenturen. Det var denna samtidiga envelopperande anfallsrörelse, som förestafvade min fråga, på hvilken jag till svar fick ett leende och slutligen orden: "De äro arga och rädda".

Ja, herr talman, man kan i sanning blifva det för mindre. Om folk uti de djupa samhällslagren icke kunde läsa, då skrefves för dem inga tidningar, och då vore man enligt Caprivis önskan qvitt förbannelsen af pressens ingripande "im militärischen Leben". Äck, hvad fröjd för militäriska storhertiginnor af båda könen! Då skulle man i fred och ro kunna till hugnad för en kammarherre tillskapa en fjerdemajorsplats vid Svea lifgarde, då skulle man icke ens behöfva genom en liknande åtgärd söka maskera det egentliga upphovet till den förstnämnda. Då skulle man icke heller behöfva anstränga sitt ingenium med att uppfinna den gigantiska, den otroliga, den osannolika dumheten, hvilken också den lågfärdig till eventuel användning i sistlidne september månad lika väl som sjelfva befordringsförslaget, att det för de nästan obefintliga majorsgöromålen skulle behöfvas en ny, en fjerde major. Då skulle man icke heller behöft lida den försmädelsen att blott tillämpa en del af den i ett befordringsförslag inom intendenturen intenderade mannamånen, blott en del, i ty att man blott låtit en intendent hoppa öfver blott 15 utaf sina kamrater, d. v. s. halfva antalet af första löneklassen — ja, uppgiften är alldeles riktig, det finnes icke en bokstaf att jemka på den — hvaremot man nödgades inhibera den tilltänkta åtgärden till förmån för en synnerligen gynnad lyckans gullgosse, som skulle få en befordran, hvilken hade kommit att öka de foregående uppenbara öfverträdelserna af hvad formligen rätt och i sak billigt ar. Jag talar om en person, till hvars befordringsforegåenden hörde, att man placerat honom, en regementsintendent, som stod på gammal stat med ålderstillagg, såsom tillförordnad intendent vid första Svea artilleriregemente med inqvartering och dagaflöning. När man så förfar, så är det icke någonting annat, absolut icke någonting annat än en allt annat än vacker manöver för att olagligen förskaffa honom en ytterligare löneförmån, och när man vidare mot dagaflöning uppdrager åt honom förvaltandet af intendentsbefattningen vid Andra Svea artilleriregemente och tillika förser honom med en justeraretjenst, låt vara att denna mot en ringa penning skötes af en vikarie, hvad gör

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

man då, herr talman? Jag skall sjelf svara på den frågan: Man samlar ett öfverflödande bevisningsmaterial för den meningen, att statens embeten och tjänster, de något bättre aflönade nemligen, af vederbörande anses tillskapade för annat ändamål, än Riksdagen, den penningbeviljande magten, haft i sigte.

Den 8 sistlidne maj behagade herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet på en af mig den 5 april framställd fråga afgifva bland annat följande svar:

"Då hvarje intendenturtjänsteman, som tjänstgör vid truppförband eller förråd, naturligtvis måste vara en *upplysande* och *kontrollerande* mellanhand vid alla de kronoleveranser, hans befattning såsom ovilkorlig skyldighet ålägger honom att emottaga eller låta emottaga, äro också hans åligganden i detta afseende noga utmärkta eller begränsade af lag och gällande författningar samt der vid lag bestämmande, att han *icke till egen nytta eller gagn eller den enskildes förfång eger att under någon form bereda sig ersättning utöfver de aflöningsförmåner af olika natur, staten anvisat honom. Den undersökning*, om hvilken herr Hedin anhållit och som uppdragits åt generalintendenten i hans dubbla egenskap af såväl chef för intendenturcorpsen som för det departement af arméförvaltningen, hvilket det hufvudsakliga öfverinseendet af intendenturbestyren tillhör, *har icke lemnat ringaste upplysning om att någon intendenturtjänsteman, vare sig å Karlsborg eller annanstädes, skulle anförtrots att vara mellanhand vid kronoleveranser i vidsträcktare mån, än såsom nyss angifvits, oeftergiffligen måste vara fallet och för hvilken också lag och författningar uttryckligen angifva begränsningen, hvadan den begärda undersökningen bestämdt gifver vid handen, att den till herr Hedin om nu berörda förhållanden lemnade uppgiften antingen af honom missuppfattats eller också verkligen varit oriktig och vilseledande."*

Således, 4¹/₂ vecka efter det jag framstälde min fråga och efter det en undersökning blifvit af chefen för arméförvaltningens intendentsdepartement verkställd, upplyste herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet här i kammaren den 8 maj förlidet år, att något intendenturtjänstemans mellanhandskap vid kronoleveranser icke förekommit i någon annan mening än den, att de varit upplysande och kontrollerande organ, och att jag naturligtvis icke kunnat begripa hvad man sagt mig — det är en förutsättning, för hvilken jag förmodar, att herr statsrådet under sin föregående mångåriga bekantskap med mig funnit anledning — eller ock att den underrättelse, jag fått, varit oriktig och således min fråga utan något förståndsslöhetsfel å min sida framkommit i den form, den gjort.

Jag ber, att herr talmannen och kammaren nu må hafva i minnet, hvad jag redan påpekat, nemligen att min fråga framställdes den 5 april, och att svaret afgafs den 8 maj, att följaktligen undersökningen måste hafva egt rum under april månad förlidet år och möjligen något in i maj månad. Jag skall nu med företeende af officiellt vidimerade utdrag ur arméförvaltningens intendentsdepartements kontraktsbok för år 1895 ådagalägga, att

herr undersökningsförrättaren — jag föredrager att från detta ögonblick gifva honom denna titel i stället för den, som han för närvarande innehar, och som jag hoppas, att han snart skall definitivt få aflägga — under år 1895 i månaderna februari, mars, april, maj, juni och juli, således *före*, *under* och *efter* den verkställda s. k. undersökningen utlemnade leveranser i mycket stort antal till ett halftjog, *minst* ett halftjog intendentur och förrådsförvaltare — de finnas allesammans å detta papper; jag kan ju förbigå namnen. Jag har sedermera, efter bläddringen i kontraktsboken, på ett lustigt sätt, som dock "ej egnar sig för offentligheten", som det brukar heta i tidningarne, erfarit, att jag då rådde förbise åtminstone ett till intendenturcorpsen hörande namn. Jag vill därför icke med bestämdhet påstå, att jag icke ytterligare förbigått något sådant namn, och jag håller mig därför vid ett minimum af elfva personer. Hvad beträffar antalet leveranser, kunna de inhemtas af dessa anteckningar, af hvilka det äfven framgår, huru många som komma på hvarje namn.

*Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

På detta sätt förhåller det sig således med den undersökning, som förliden maj månad skall hafva ådagalagt, att något sådant missbruk var absolut exempellöst inom hela Sveriges rike. När jag berättade detta för en embetsman, som jag vet har allvar samma, stränga begrepp om handterandet af statens medel och de anspråk som böra ställas på statens tjenstemän, så utbrast han med knäppta händer: "Men detta undersökningsresultat är ju då intet annat än en kolossal lögn". Jag svarade då, att jag till den karakteristiken icke kunde lägga annat än de få orden: i och för embetet och "på kristlig grund".

Vi skola kanske se något närmare på förloppet af en sådan affär. En intendenturtjensteman, t. ex. en regementsintendent, ingifver anbud på så och så många tusen vapenrockar, så och så många tusen par byxor af den eller den modellen, t. ex. fortifikationens manskapsmodell. Han ingifver anbudet — jag skall be att få citera ordagrant ur en af ansökningshandlingarne — "mot erhållande af requisita och arbetslön enligt stat och under förutsättning, att oförutsedda hinder ej inträffa, som medföra ökad svårighet att erhålla tillräckligt med arbetare till nu gällande arbetspris. Detta anbud afgifves dessutom med det förbehåll, att möjligen öfverblifna requisita af departementet inlösas till i stat upptagna prissättningar". Sedan nu det begärda leveransuppdraget blifvit till sökanden öfverlemnadt, låter han persedlarne tillverkas af en skraddare, som är villig att till herr intendenten afstå en så eller så stor procent af arbetslönen för hvarje plagg. Det faller ju lätt i ögonen, att vid en tillverkning af några tusen plagg med en arbetslön af 2 kr., 2 kr. 50 öre, 3 kr., 3 kr. 50 öre o. s. v. för hvarje plagg redan en provision af t. ex. 50 öre på hvarje plagg gör en rätt vacker summa. Men det är icke nog med detta. Vi hörde ett förbehåll här i slutet af anbudsskriften. Om utaf det af staten, af arméförvaltningen utlemnade materialet någonting blir öfver, om skraddaren, en vårdsam och omdömesgod man, lyckas spara in något af detta material, så säljer herr inten-

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

denten dessa statens varor till arméförvaltningen, som för andra gången betalar dem med statens penningar. Det, som skraddaren lyckats spara in, inlöses af staten, den köper och betalar för andra gången sina egna varor. Jag skulle finna det alldeles rimligt och i sin ordning, om staten genom sitt organ arméförvaltningen med skraddaren gjorde upp, att, då åtgången af materialet icke kan så noga beräknas, skraddaren, om han sparar på materialet utan att på något sätt försämra de persedlar, som han hade att förfärdiga, skulle ega att af staten utbekomma en viss provision. Men så har ej här tillgått. Nej, skraddaren får naturligtvis af arméförvaltningen ingenting. Han har fått afstå till intendenten en del af arbetslönen, — han och hans fattiga arbetare hafva fått afstå det — och så får intendenten detta överskott af materialet *inlöst* af staten. Är det icke ett sublimt ord, att staten "inlöser" sina egna varor? Den militärbyråkrati, som kan uppfinna en sådan term, hvad skall den icke vara i stånd att utträtta till landets försvar!

Medan man i Tyskland står i begrepp att skrida till en speciallagstiftning mot alla slag af "die unlautere Konkurrenz" — den oärliga konkurrensen — medan i vårt land arbetsgifvare och arbetare högljudt klaga, och icke alltid utan skäl öfver fångarbetets konkurrens med det fria arbetet, så uppmuntrar vår regering sina väl aflönade intendenturtjenstemäns konkurrens med handverkarne och deras fattiga arbetare. Man vet, att detta "förfarande" — det är nu en välsignad sak, herr talman, att man har detta af kyrkomötet konsakrerade uttryck att använda, när man måste tala om så fula ting — man vet, att detta förfarande icke tål dagens ljus, ty eljest — hvarför skulle man hafva nekat?

En årans man, som en gång beklädde den plats, ni, herr krigsminister, nu innehar, har om detta "förfarande" uti sin rapport af den 9 november 1895 yttrat — jag menar chefen för femte arméfördelningen —:

"Genom arméförvaltningens försorg ha under året en stor mängd persedlar blifvit till regementena öfverlemnade och deras behof deraf för till äfventyrs blifvande mobilisering väsentligen nedbringadt. Tillverkningen af dylika persedlar lär till ganska stor omfattning ha uppdragits åt några regementsintendenter inom och utom arméfördelningen. Utan att vilja ingå i fråga om lämpligheten att åt dylika tjänstemän — som böra stå utom all sådan affärsverksamhet som leveranser och hvilka genom förvaltningsreglementet den 9 april 1880 förbjudas utöfvandet af sådan affärsverksamhet som prövas för dem såsom uppbördsmän olämplig — öfverlemnna sådana arbeten och sålunda leda dem in just på den väg, derifrån de, enligt uttalande från Riksdagens sida, böra sorgfälligt afhållas, kan fördelningsintendenturen icke underlåta att anmärka ett och annat om leveransernas beskaffenhet.

Det torde vara skäl att påminna sig innehållet af den citerade 1880 års förordning § 18 mom. 12, som lyder på följande sätt:

"Regementsintendent må icke innehafva annan tjänst å Riksdagens, rikets eller kommunens stat, ej heller annan tjänstebefattning, med mindre den finnes icke vara hinderlig för regements-

intendentstjenstgöringen. Honom kan jemväl förbjudas utöfvandet af sådan affärsverksamhet, som pröfvas för honom såsom upp-
bördsman olämplig.“

*Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Jag måste ju med allt skäl befara, att jag allt för länge tagit i anspråk och tröttat kammarens välvilliga uppmärksamhet, för hvilken jag är djupt tacksam. Jag finner mig därför böra till ett annat tillfälle låta anstå hvad jag eljest nu skulle velat yttra med anledning af en för tre år sedan väckt fråga angående förändrade föreskrifter om förvandling af böter, som ådömts enligt värnpligtslagen. Jag kommer mycket väl i häg, att från regeringens sida icke afgafs något löfte att taga denna sak under öfvervägande, men herr krigsministern skall säkerligen icke bestrida giltigheten af min uppgift, att *jag* hade ett *särskildt* skäl att inför kammaren uttala min vissa förhoppning om att frågan ofördröjligen skulle dragas under Kongl. Maj:ts pröfning. Jag lofvar till ersättning, att jag aldrig någonsin mera skall gora mig skyldig till det svåra felet att hysa en viss förhoppning — eller ens en oviss — baserad på liknande grund.

Jag skulle äfven hafva velat säga något, men får uppskjuta äfven det, om den fältmessiga utbildningen, sedd i dagern af den ruskiga midsommardagsförströelsen och i dagern af det faktum, att den militära disciplinen sträckts ut öfver alla lagliga gränser derhän, att man nödgat manskap att tjenstgöra vid ett enskildt sällskaps hästopera på Ladugårdsgärdet.

Jag har redan i början af mitt föredrag antydt, att några andra frågor lämpligen kunde anstå till behandlingen af fjerde hufvudtiteln och statsutskottets utlåtande om statsrevisorernas berättelse. Jag torde då äfven få tillfälle att framställa några spörsmål beträffande portionsersättningen åt underbefälet vid de värfvade regementena, beträffande militärläkarkursen och beträffande användningen af de inkomster, som lära upphemtas af öf-
utskänkingen på åtskilliga lägerplatser. Och jag tager för gifvet, att vi vid denna riksdag skola få tillfälle att i grund debattera befordringsväsendet. Hvad nu gömmes, är icke glömdt.

Då vi stå inför ett regeringsförslag, som afser att använda ett ofantligt stort öfverskott för helt andra ändamål än de i Hans Maj:t Konung Oskar den andres namnkunniga diktamen den 12 oktober 1888 angifna, och då regeringen tydligtvis lär hafva glömt både Hans Maj:t Konungens stora plan och de vida yngre urtima löftena allesammans, så synes det åtminstone mig nu icke vara för tidigt, om Riksdagen hadanefter skulle vilja något mera an hittills bekymra sig om användningen, den *verkliga* användningen af den med svindlande fart växande militärbudgeten och om *bekaffenheten* af de resultat, som med fattigmans tunga skattebidrag skola vinnas för landets försvar.

Vidare anförde:

Herr Höjer: Herr talman, mina herrar. Det är med mycket blandade känslor, som jag och mina meningsfränder, de få åter-

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

stående frisinna sparsamhetsvännerna i denna kammare, hafva tagit kännedom om Kongl. Maj:ts nådiga proposition rörande statsverkets tillstånd och behof. Af den konservativa och reaktionära pressen samt af de välsinnade i vårt land har denna proposition blifvit mottagen med odeladt bifall och ansetts vara det adeqvata uttrycket för en djup statsmannavishet, ehuru visst en och annan urpatriot hållit före, att de anslagskraf, som af Kongl. Maj:ts ministrar blifvit framställda till Riksdagen, enkanneligen på de fjerde och femte hufvudtitlarna, hafva varit utmärkta genom en allt för stor moderation. Vi deremot, som anse, att allt för hastigt sig "förkofrande budgeter" i ett fattigt land äro en ganska betänklig sak, vi förhålla oss något kyliga mot regeringens förslag, som vi anse inspirerade mindre af statsmannens förutseende klokhet än af en lät-gå-politik, som tager i anspråk för ögonblickets behof allt hvad man har och låter morgondagen sörja för sig sjelf.

För min egen personliga del har jag, mina herrar, aldrig kunnat begripa denna besynnerliga finanspolitik, som utan förut bestämda statsbehof genom en hård lifsmedelsbeskattning söker att liksom pumpa upp ur de enskildes fickor, för att flytta öfver i statens, millioner efter millioner, hvilka, om de hade fått vara kvar i de enskildes händer, kunde hafva gjorts mera fruktbarande, än staten någonsin kan göra dem. Lika litet förstår jag den finanspolitik, som funnit sitt uttryck i Kongl. Maj:ts nådiga proposition och som går ut på att använda icke blott 1894 års statsöfverskott, utan äfven största delen af riksbankens vinst plus en ganska betydlig hundraprocentig tilläggsbevillning på forcerade krigsrustningar i en tid af djupaste fred, då vi stå i godt förhållande till alla våra grannar, våra bröder norrmännen inberäknade, i en tid, då de diplomatiska förvecklingarna, på hvilka herr statsministern särskildt rigtat sin uppmärksamhet, i sjelfva verket, så synes det åtminstone mig, vittna om en växande motvilja hos Europas statsmän att låta internationella tvister afgöras genom svärdet.

För min personliga del är jag, liksom jag förmodar alla Riksdagens ledamöter, lika villig som skyldig att votera millioner och många millioner på fjerde och femte hufvudtitlarna. Men jag hade verkligen drömt på möjligheten, att vi skulle kunna hålla oss *någorlunda* inom den ganska vida ramen af 1896 års krigsbudget. Det synes mig, som om det vore vackert så. Men, mina herrar, vi äro stadda i en militärisk progress, under hvilken krigsbudgeten på ett otroligt sätt både absolut och relativt sprungit upp i luften. Under det att hela budgeten från 84 $\frac{1}{2}$ millioner år 1888 ökats till 100 $\frac{1}{2}$ millioner år 1896, d. v. s. stigit med 19 procent, så har krigsbudgeten ensam ökats från 27 $\frac{1}{2}$ millioner år 1888 till 37 millioner år 1896 och således stigit med icke mindre än 34 $\frac{1}{2}$ procent. Den första stationen i denna militära progress var, såsom bekant, 1892 års urtima riksdag, minnesvärd genom det stora riksköpet å ena sidan och genom de länge sedan glömda urtima löftena å den andra. Vinsten på denna stora statsaffär tillfall, såsom vi alla veta, grundskattegifvarne samt rust- och rothållarne; och denna vinst kan kapitaliserad bröder emellan anses uppgå till

omkring 135 millioner kronor. Bördan, d. v. s. de ökade skatterna och den ökade värnpligten, den råkade att falla till det mesta på helt annat håll, till det mesta på de fattiga samhällsklasserna, som visserligen ingen rätt hade att besluta, men så mycket säkrare skyldighet att betala. Och den älskade modern Svea, hvilkens bleka vålnad skaldefantasi frammanade ur Riddarholmskyrkans grafkor, hvad fick hon? Hon fick ett vederbörligen upplappadt försvar, som *icke* var homogent, och som *icke* alls var betryggande enligt vittnesbörd af sakkunnige män efter urtimans slut och i bestämd strid mot uttalanden, som vi litet hvar hört från statsrådsbanken några veckor förut.

Nu är det meningen, att Riksdagen skall taga det andra stora språnget i denna militära progress under 1896 års lagtima riksdag. Vi skola i ett slag öka krigsbudgeten med 10 millioner kronor och således låta den stiga med 27 procent. Från att förut hafva utgjort cirka 37 procent af hela budgeten, skall den, är det meningen, komma upp till cirka 41 procent af hela budgeten, hvarvid jag ändock icke tagit i beräkning arméns och flottans pensionering samt värdet af det återstående indelningsverket. Och sedan vi detta gjort, hafva vi att vänta, att under nästa riksdag krigsbudgeten skall ytterligare hissas upp med några millioner, huru många vet jag icke, och derefter hafva vi att betala ut ytterligare 10 millioner och 10 millioner och 10 millioner, till dess att vi slutligen offrat de af fackministrarne kalkylerade 96 å 100 millionerna på försvaret till lands och sjös. Då skola vi efter hvad det *nu* säges äntligen hafva fått "ett fullt betryggande försvar". Dermed äro vi också fullt värdiga att inträda i raden af Europas civiliserade stater under en tidsålder af jern, då det icke är kultusbudgetens, utan försvarsbudgetens belopp, som bestämmer rangordningen mellan folken.

Det må vara förslätligt, om Kongl. Maj:ts allra trognaste opposition icke känner sig ega tillräcklig kraft att följa regeringen i hennes höga flygt. Vi hafva kommit att tänka på, att det verkliga finnes samhällsintressen, som äro fullt ut lika berättigade som försvaret och som i denna öfverflödets tid möjligen kunde hafva rätt att påräkna ett större beaktande, än ministären visat dem i statsverkspropositionen. Vi draga oss till minnes, att det kanske vore en klok finansåtgärd att, något litet åtminstone, stärka statsfinanserna under de feta åren, så att vi icke stå aldeles barskrapade och läns pumpade, när efter naturens ordning de magra åren komma. Särskildt hafva vi tänkt på, att det kunde vara tid för Riksdagen att börja med att lösa in det löfte, det mer än halfva löfte, som gafs i nyssnämnda kongl. diktamen af den 12 oktober 1888, enligt hvilket diktamen de öfverskottsmedel, som tillflutit statskassan genom lifsmedelstullarne, skulle i främsta rummet användas "för att bereda stadigvarande förmåner åt de samhällsklasser, för hvilka lifsmedelsbeskattningen vore mest kämbar". Denna pligt, mina herrar, fylles enligt mitt förmenande *allddeles icke* blott derigenom att, Riksdagen enligt regeringens förslag afsätter 1,400,000 kronor till ålderdomsförsäkringsfonden. Och till

*Remiss af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

sist har det förefallit oss mer än märkvärdigt, för att icke säga sorgligt, att under det att regeringen som det tyckes med lätt sinne och utan att blekna hissar upp krigsbudgeten med 10 millioner, så söker den, efter hvad man kan tycka, att skjuta undan i ett allt mer och mer obestämdt fjerran den rösträttsreform, om hvilken förnuftiga och mycket sansade män förklarar, att den var en oundviklig och omedelbar följd af de urtima besluten. Jag vet icke, huruvida det är regeringens mening att låta denna riksdag, den sista i innevarande period, gå sin kos utan att komma med något förslag i det ämne, som jag nu antyddt. Men det har jag klart för mig, att om denna riksdag går utan att från regeringens sida något dylikt förslag blifvit väckt, så är detta en statsmannasidighet af det slag, som dömer sig sjelf.

Det är för öfrigt ännu ett skäl, hvarför den liberala oppositionen i Andra Kammaren känner sig föga benägen att gå regeringens militära anslagsfordringar helt och hållet till mötes.

Uppriktigt sagt, vi hafva icke det ringaste eller åtminstone mycket litet förtroende till den krigsförvaltning, som skulle komma att disponera och använda de nittiotal millioner, som vi nu och vid nästa riksdag samt under följande tid skulle komma att votera. Man ödslar, synes det oss, med statens medel; staten får icke för sina penningar den valuta, som den kunde hafva rätt att fordra, och värre än allt annat är, att man tycker sig spåra privata intressen såsom löpande in i och medbestämmande vid afgörandet af statens angelägenheter. Eller, mina herrar, hvad är det för slags politik eller ekonomi i det förfarande, som låter på statens bekostnad öppna den svenska flottans hemliga farleder till okulärbesigtning af våra fiender och till favör för ett privat bolag, hvars förtjenster om fäderneslandet äro åtminstone mig fullkomligt obekanta? Hvad är det vidare för system i detta nya system, som med dryga kostnader svältföder kreatur, statens remonter, på de svala sommarbetena vid Ottenby för att sedermera på hösten likasom förslagsvis svältföda människor, soldater och värnpliktige, under instruktiva fälttjänstövningar i Nerike? Det må nu vara ett mycket hårdt tal, men jag är för min del böjd att dela den mening, som i dagarna blifvit öppet uttalad, att om vi ock bevilja och fastän vi bevilja tiotal millioner till vårt försvar och om vi på samma gång låta krigsförvaltningen till lands och sjös vara oreformerad och förblifva hvad den nu är, så kunna vi icke undgå, när farans stund äfven för oss kommer, ett svenskt Sedan.

Herr talman! Jag vet mycket väl, att hvad oppositionen i denna kammare säger och tycker om Kongl. Maj:ts regerings förslag, det kommer regeringen mycket litet vid; denna regering har, anser den, att taga hänsyn uteslutande till den starka, kompakta majoriteten. Den lefver trygg och säker, stödd på sin Första Kammar och på det stora, härliga annexet i den Andra. Men jag skulle vilja tillåta mig att gifva regeringen ett råd, det nemligen att i likhet med den romerske triumfatorn ställa bakom sin plats i de ögonblick, då de viktiga besluten fattas, en slaf, som tillropar den de bekanta, varnande orden: "Kom i håg, att du är en dödlig".

*Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

Motgångens timme kan komma, och det skulle kunna hända, att regeringen lider skeppsbrott midt i hamnen äfven med afseende på denna proposition å 114 millioner kronor. Ty för det första är det alldeles visst att från denna slutsumma, 114 millioner, kommer innan riksdagens slut att dragas ett belopp, noga motsvarande tilläggsbevillningen, som har en alldeles särskild förmåga att irritera Första Kammarens offervilliga patrioter. Och för det andra är det, om icke säkert, så åtminstone mycket sannolikt, att, vid tanken på höstens mångahanda äfventyr, hos den lysande kortege af statsmän, som kallas landtmannapartiet i Andra Kammaren, den helsosamma skräcken för valmännen kommer att öfverväga lyd-
naden för en älskad, vis och faderlig regering.

Herr Ljungman: Den första talarens uppträdande har framkallat mig för att inlägga en gensaga beträffande hans sätt att i uppenbar strid med grundlagens bud framdraga ärenden, för hvilkas behandling ett helt annat sätt är i riksdagsordningen föreskrifvet. Har han något att anmärka mot det sätt, hvarpå statsrådet och chefen för kongl. landtförsvarsdepartementet skött sitt viktiga embete, så anvisar 57 § i riksdagsordningen den väg, han har att följa, och har han dervid icke ens rätt att nämna ämnet, än mindre att ingå i några detaljer.

Hvad nu vidare beträffar angreppen mot embetsmännen och det sätt, hvarpå de skött sina embeten, så vill jag fästa uppmärksamheten på att Riksdagen hvarje år väljer revisorer, som hafva att granska statens förvaltning och inkomma med berättelse rörande sin granskning. Med anledning af denna berättelse få de, mot hvilka anmärkning framstälts, afgifva förklaringar, och först sedan statsutskottet behandlat frågan och yttrat sig, få kamrarne taga saken i öfvervägande och fatta beslut. Denna väg synes mig vara den enda rätta.

Det är äfven grundlagens mening, att ingen skall dömas ohörd, och det finnes en gammal rättsregel, som bjuder, att hvar och en skall anses oförvitlig, till dess motsatsen blifvit lagligen bevisad. I det hänseendet finnes icke något undantag för embetsmän. Äfven de hafva rätt att påräkna skydd af lagen och kunna fordra att anses oförvitliga, till dess bevis på motsatsen blifvit företedda.

Om konungens åklagare uraktlåta att göra sin pligt, hvilket jag för min del betviflar, då har herr Hedin ju den utvägen, att genom justitieombudsmannen ställa dem under åtal för deras uraktlåtenhet att, såsom sig bör, sköta sina tjänster; men icke böra embetsmännen här angripas för saker, som ligga utom vår befogenhet att nu granska. Det angrepp, som herr Hedin rigtat mot herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet i strid med grundlagens bud, utgjorde enligt min tanke en förolämpning mot denna kammare, som icke borde lemnas alldeles obesvarad. Jag hoppas därför att, när regeringens propositioner i olika ämnen här föredragas, man måtte hålla sig till *ämnet* och icke uppsöka än den ena än den andra anledningen till att i strid med grundlagens bud angripa vare sig den ena eller andra af stats-

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

rådets ledamöter för förmenta försummelse i deras embetsutöfning.

Chefen för landtförsvarsdepartementet herr statsrådet friherre Rappe: Slutet af den förste talarens anförande visade det mål, som han med sitt uppträdande egentligen äsyftade, och, ehuru det naturligen icke är så särdeles angenämt för mig att taga till ordet gent emot en sådan motståndare, så anser jag mig dock skyldig kammaren att nu nämna några ord.

Först yttrade sig talaren om remonteringsväsendet och åtskilliga uti Skåne derom gangse rykten.

Såsom bekant, är remonteringsväsendet så ordnad, att det för detsamma finnes en chef och en suppleant för chefen, hvilka hafva till åliggande att anskaffa de för svenska armén behöfliga hästarna. — Dessas antal uppgår för närvarande till bortåt 400 årligen. — Detta sitt åliggande kunna de, då tiden för hästanskaffningen, af naturliga skäl, är begränsad från maj till oktober månad, icke utföra på annat sätt än genom tillkännagifvanden för allmänheten dels genom konungens befallningshafvande och dels genom de orters tidningar, der hästuppköp skola ega rum. Hade man större remonteringspersonal, skulle denna, såsom t. ex. i Frankrike, kunna begifva sig direkt till hvarje hästuppfödare och hos honom göra sina uppköp, men till följd af personalens fåtalighet tvingas man till nämnda tillvägagående, hvilket ju äfven är föreskrifvet i reglementet. Dessa förhållanden hafva hästuppfödarna sig väl bekanta. De skicka sina hästar till de orter, hvarest hästuppköp skola ega rum. Ofta begifva de sig icke sjelfva dit, utan anlita en kommissionär, hvilken derför erhåller en viss procent och som på så sätt kan hafva flera tiotal hästar att försälja, hvilket förhållande dock icke gör honom till någon hästhandlare. Man kan emellertid, fastän man helst söker uppköpa hästar direkt, icke undvika att vända sig till hästhandlare, ty hästuppfödarna, som äro angelägna om att snarast möjligt erhålla ersättning för hvad de gifvit ut för hästarnes uppfödande, pläga redan tidigt sälja sina hästar till hästhandlare. Det kan väl för öfrigt icke anses orimligt, att hästhandlare begära och erhålla någon ersättning dels för den med handeln förenade risken, dels ock för hästarnes uppfödande under tiden mellan desammas uppköpande och försäljning.

Detta till förklaring, hvarför det mången gång icke är möjligt för remonteringspersonalen att vända sig direkt till hästuppfödare, och hvarför den också i någon mån måste anlita hästhandlare.

Att detta tillvägagångssätt, sådant det blifvit tillämpadt, ledt därhän, att armén numera har vida bättre hästar än förut, det torde icke kunna förnekas — hvar och en som ser remonterna, vet det — och dessutom är det i ekonomiskt afseende förmånligt. Går man tillbaka t. ex. 10 år i tiden, så visar det sig, att medelpriset på en häst då uppgick till 734 kronor, under det att det nu belöper sig till 677 kronor. Det nuvarande tillvägagångssättet är således både ekonomiskt och militäriskt fördelaktigare.

Men icke kan det undvikas vid större upphandlingar, särskildt

icke när det gäller en sak sådan som hästhandel, att det uppstår mycket tal och många rykten. Det kan, som sagdt, icke hjälpas, men det är ett långt stycke väg ifrån att rykten uppstå, och till att dessa rykten äro sanna, och framför allt är det fråga om lämpligheten af att de frambäras här i dag.

*Remiss af
statsverkes-
propositionen.
(Forts.)*

Sedermera talades det om disciplinen inom vår armé, och exempel framdrogos både från 1884 och från i fjol på att det icke vore väl bestält med densamma. Jag vill icke upptaga dessa särskilda fall. Men jag hemställer till eder, mina herrar, — det är säkerligen många bland eder, som hafva söner, som fullgjort sin värnpligt under de sista åren — jag hemställer till eder uppfattning om den nuvarande disciplinen, mot den som förut var, om man icke kan säga, att det är långt ifrån nu, såsom det var förut, och om icke man kan säga, att i allmänhet taget — det kan icke hjälpas, att sorgliga undantag inträffa — den militära uppfattningen hos officerarne och underofficerarne i deras behandling af de värnpligtige numera är helt annan än fordom. Jag vädjar till eder, mina herrar.

Sedan talades det om befordringarne inom intendenturcorpsen, och det nämndes, att man vid en befordran hoppat öfver en hel rad, och detta skulle naturligtvis bevisa, att man icke handlat rättvist vid tillsättandet af den ifrågavarande platsen. Det kan ju låta bra sådant också. Men går man till saken och ser till, huru förhållandena i detta fall verkligen gestaltade sig, kanske man får en annan uppfattning. Om *af dem*, som blifvit förbigångna, ehuru dugliga, ingen ville flytta ifrån hufvudstaden t. ex., då det gälde en plats i landsorten, så måtte väl deri ligga ett giltigt skäl att icke befordra dessa. Så snart man fann en duglig och lämplig person, som ville begifva sig till platsen, var det denna person som fick den. Om detta är förhållandet, tror jag den anmärkningen är likadan, som öfriga anmärkningar, hvilka utslungats här i dag.

Vidare talades om en namngifven person, en intendent, som skulle varit gynnad på det sätt, att han, ehuru anställd på gammal stat, blifvit kommenderad på ny stat, hvarigenom honom tillskyndats fördel. Med afseende på detta förhållande vill jag först säga det, att staten har icke genom nu berörda anordning tillskyndats någon förlust. Förhållandet är nemligen helt enkelt det, att ifrågavarande person först kommenderades eller rättare ombads — ty på den tiden kunde man icke kommendera — att mottaga en tjänst vid arméförvaltningen. Sedan antogs den förbättrade härordningen och han skulle då återvända till sin gamla plats. Han ville icke ingå på den nya staten, därför att de nya lönerna voro så pass mycket sämre än de gamla, att han ansåg sig icke böra genast riskera detta. Nu var det en duglig och skicklig karl, och man ansåg därför, att, så snart det gälde en befordran, han borde komma ifråga, och då man nu förutsåg, att snart en befordran skulle ega rum för honom, skulle det vara för honom en alltför kostsam affär att först flytta till Södra Sverige, och sedermera snart derefter vända tillbaka igen. Man ansåg sig då särskildt

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

under öfvergångstiden, då icke många hade öfvergått till nya staten, just på grund af dess mindre förmånliga löneförhållanden — väl kunna kommendera honom till platsen här uppe, men så snart det ögonblick inträffade, att alla platser, som kunde komma ifråga till befordran, blifvit tillsatta, och då det visat sig, att denne också var en ibland dem, som icke ville flytta ifrån hufvudstaden upphörde ögonblickligen den der kommenderingen, och han gick in på den nya staten.

Slutligen, och detta skulle väl vara det förnämsta, gjordes ett stort anlopp mot det sätt, på hvilket intendenturtjenstemän skulle användts för att direkt ombesörja uppköp, i stället för att deras uppgift skulle vara den att öfvervaka desamma. Chefen för landtförsvarsdepartementet har att tillse, att de ansiåg, som af Riksdagen beviljas, så snart som möjligt användas för sitt ändamål.

I gamla tider, då ännu icke mobiliseringsförhållandena voro så genomarbetade som nu, gick man vid anskaffning af persedlar till väga på det sättet, att man anskaffade för vissa tusental man, och när man var osäker, huru armén skulle komma att se ut på krigsfot, hände ofta att persedelanskaffningen vid regementens inskränktes öfver höfvan och i stället stora så kallade munderingskassor bildades. Af gammal vana bibehölls detta system temligen länge, men i den mån man blef fullt på det klara med hvad som borde anskaffas, och då krigsstyrelsen genom jemförelser med behofven och bristerna såg, hvad som nödvändigtvis borde göras, blef det af nöden, att alla sådana kassor ofördrojligen försvunno, i det de användes för de ändamål, för hvilka medlen blifvit beviljade. Anvisningar, som i detta syfte utgingo från chefen för landtförsvarsdepartementet, kunde gifvetvis, om några sådana utgingo, icke betraktas annat än såsom hans oafvisliga pligt. Hvad åter angår *sättet*, på hvilket medlen användas, tillkommer det de underordnade förvaltande myndigheterna att, med ledning af gällande lagar och författningar, förfara på sätt af dessa bestämmas, och endast i den händelse, att chefen för landtförsvarsdepartementet, derest någon oregelbundenhet i detta afseende kommit till hans kunskap, skulle försummat beifra detta, torde han kunna tagas för hufvudet därför. Nu hafva i detta års mötesrapporter — de komma på hösten, sedan föreligger riksdagsarbetet, och de bruka icke föredragas, förrän vid denna tid eller något senare — förekommit anmärkningar af den beskaffenhet jag här hört. Följden har också varit, att från landtförsvarsdepartementet utgått en anmodan till arméförvaltningen, att den skulle inkomma med förklaring med afseende på berörda tillvägagångssätt. Intill dess denna förklaring inkommit, torde det icke vara lämpligt, att härifrån någonting yttras om saken.

Jag kan icke sluta, utan att, med anknytning till hvad den siste talaren nämnde, också säga några ord. Här har utaf den talare, som först begärde ordet, användts uttryck mot den svenska officerscorpsen, som skulle varit i högsta grad förnärande för densamma, om denna corps skulle, sådan som herr Hedin numera är, kunna af honom förnärmast.

Chefen för sjöförvarsdepartementet herr statsrådet Christerson: Herr talman, mine herrar! Äfven mot mig har framställts en anmärkning — af herr Höjer, rörande den s. k. hemliga farleden vid Gillinge. Jag är lyckligare än min granne till höger, så till vida, som den skedde i en form, som gör den lättare och behagligare att besvara. Jag begagnar mig af detta tillfälle, som kanske sedermera under riksdagen icke erbjudes, att införa kammaren i korthet redogöra för förloppet vid denna mycket omtalade Gillingeledens utprickning, som varit föremål för utläggningar af allehanda slag och för insinuationer, den ena mer ogrundad än den andra. Jag skall, eftersom här lästs så mycket ur tidningar i dag, bedja, äfven jag, att ur en tidning få anföra såsom bevis för hvad jag nys yttrade några få rader. Det heter der:

*Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)*

”Denna i så många hänseenden bedröfliga affär, hvarvid vår sjöminister bundit sitt personliga ansvar, hvarom han visserligen kan vänta att blifva påmind af nästa års riksdag, är så omständligt omdebatterad, att detaljerna böra vara allmänt kända, d. v. s. de detaljer, som kunna behandlas offentligt. De hemliga detaljerna, de man icke får annat än hviskande beröra, men hvilkas häfkräft kan anses hafva kulminerat i regeringens utomordentliga och flinka beredvillighet att gå Saltsjöbadsintresset till mötes, äro i visst hänseende kanske intressantare, men, som sagdt, de äro icke egnade för offentlighetens fulla ljus — ännu.“

För sakens och min egen skull hade det varit långt behagligare, om dessa förmodanden icke blifvit framhviskade, utan högt uttalade, så att man kunnat få veta, hvad deras rätta innebörd är. Hvad nu beträffar det mystiska, som skall finnas i denna sak, så kan jag icke finna någonting annat mystiskt, än hvad afsigten varit med dessa artiklar, dessa uttalanden i tidningarna. Men för att återgå till sjelfva saken, så skall jag i korthet omnämna, huruledes denna utprickning af Gillingeleden kom till.

Den 12 oktober inkom till kongl. sjöförvarsdepartementet en skrifvelse från kongl. lotsstyrelsen. Den skrifvelsen innehöll en ansökan, stald till lotsstyrelsen från finska ångbåtsbolaget, deruti på grund af den sedan många år vunna erfarenheten om att vid vissa tillfällen under vintern mycket svår packis förhindrade det mellan Sverige och Finland gående postångfartyget Express att komma fram till och inlöpa vid Sandhamn, bolaget anhöll, att det skulle utprickas en farled, belägen längre söderut, genom hvilken det vid svårare isgång skulle vara lättare att komma fram. Der brukar nemligen till följd af kustens riktning drifis mindre ofta förekomma och packis mera sällan än utanför Sandhamn, och man kunde därför troligen bereda Express möjlighet att vid svåra tillfällen komma in i Stockholms skärgård genom denna led.

I nämnda skrifvelse omformalde det finska ångbåtsbolaget äfven, att det träffat aftal med Saltsjöbadsbolaget att lägga till vid Saltsjöbaden. Jag behöfver icke för kammaren nämna, att vid detta måls handläggning och beredning icke något enskildt bolag vare sig finskt eller svenskt blifvit omtaladt eller af mig påtänkt. Med afseende fäst å det påpekade förhållandet med packisen, och

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

när man vidare vet, hvilka verkliga faror det finska ångfartyget varit utsatt för, huruledes det drifvit omkring i isen en gång nära två dygn som en viljelös träbit, som flyter på vattnet, och lätt kunnat omkomma, om det råkat dragas öfver ett grund; när man dessutom tänker på hvilka äfventyr ett par gånger Gotlandsbåtarne haft under sina försök att komma in vid Sandhamn, så var det naturligt, att man för en så pass ringa utgift, som detta var, ville åt de ofvannämnda vinterfartygen bereda möjlighet att vid svårare isgång kunna med mindre risk komma in i skärgården, der man kunde vara trygg och lugn för olycka.

Detta och ingenting annat var anledningen till att jag tillstyrkte Kongl. Maj:t att medgifva ledens utprickning. Sedermera har det blifvit tal om den här så kallade ledens hemlighet. Gillingeledens utprickning kan ses från två sidor: det ena är den ekonomiska, och den andra är den, som gjorts gällande af herr Höjer, nemligen rörande hemligheten. Hvad den ekonomiska sidan beträffar, får jag upplysa kammaren, att i den skrivelse, der lotsstyrelsen öfversände finska ångbåtsbolagets anhållan, styrelsen hade bifogat två kostnadsberäkningar: den ena, för en provisorisk belysning af farvattnet in till Jungfruffjärden under nu pågående vintermånader, uppgick till omkring 13,000 kronor; den andra öfver en permanent utprickning med belysning af samma farvatten; den senare uppgick till 54,000 kronor, plus 2,800 kronor på hvarje år för personal och belysning.

Då jag för min del, i motsats mot hvad lotsstyrelsen synes hålla före, *icke* anser, att den nu omtalade Gillingeleden bör öppnas till allmän farled, emedan det *allmänna* sjöfartsintresset icke skulle deraf för närvarande hafva något behof, har jag, jemväl med fästadt afseende på den stora utgiften, icke velat dertill tillstyrka bifall, utan endast förorda den provisoriska anordningen med utprickning för dessa månader, för att derigenom göra det lättare för ett från sjön kommande fartyg att vid kritiska tillfällen söka sig in i skärgården.

Derjemte vill jag nämna, att, då ju den hufvudsakliga fyrmaterielen, som blifvit utförd till platsen och der uppsatt — belysningen och utprickningen äro nu färdiga — kan och kommer att återflyttas derifrån, samt sedermera är fullt användbar, den egentliga kostnaden för utprickning och belysning för innevarande vinter uppgår till 9,070 kronor, då värdet af sagda materiel fråndrages det utgifna beloppet.

Af den sistnämnda summan har den största delen åtgått att betala arbetare i Stockholm, som användts för detta ändamål, samt för aftalad tillsyn under vintern.

Då tal om den utomordentliga beredvillighet, som regeringen i detta fall skulle hafva visat, vill jag påpeka, att skulle man göra något, skulle det göras genast; jag ansåg mig på förut anförda skäl böra tillstyrka ledens utprickning, men då ärendet först den 15 november inkom från de embetsverk, som hade att behandla frågan, kommerskollegium och, för föreskrifter rörande tullbehandling af medfördt resgods i last, tullstyrelsen, hade man

redan hunnit så långt fram på året, att det icke var skäl att draga ut på tiden. I december månad är ju större delen af skärgården vanligen isbelagd. Först den 19 december voro de behöfliga anordningarna verkställda, och det inse herrarne, att mot jultiden är det icke så lätt att komma ut i det yttersta skärgårdsbandet för att vidtaga sådana arbeten, som här voro i fråga. Det var således ingen tid att förlora.

*Remiss af
statsverks
propositionen.*
(Forts.)

För att återkomma till den sida af saken, som herr Höjer egentligen framhöll, nemligen frågan om hemligheten, vill jag säga, att denna hemlighet strängt taget redan var röjd, innan Kongl. Maj:t fick detta mål om händer, ty uti en bilaga, som var bifogad lotsstyrelsens skrifvelse, hette det, att denna led ansågs med fordel kunna användas, då kronans fartyg hade begagnat den såsom en hemlig farled under flera år. Det hade varit bäst, om detta ej blifvit nämndt. Enligt min åsigt ligger ju egentligen hemligheten deri, att man icke vet, *hvar* farleden är, men om en fiende vet, att emellan de och de skären löper en hemlig farled, är det för honom en god fingervisning. Nu veta endast flottans officerare, hvar öfriga hemliga farleder i skärgården gå fram.

Hvad herr Höjer menar med, att denna farled numera vore till okulär besigtning tillgänglig för våra fiender, kan jag icke inse, ty vi hafva ju icke nu några fiender. Men jag hemställer, huruvida icke de af herrarne, som farit på sjön och angjort land under vintertiden, dervid haft tillfälle att öfvertyga sig om svårigheten eller omöjligheten, till och med för en erfaren sjöman, — då han icke ser annat än snö på landen, kala skär och klipportäckta af snö och is, och som på afstånd synas flyta tillsammans — att under en eller annan resa taga sådana märken, att han vid ett annat tillfälle kan gå samma väg omigen, när utsatta märken ej finnas kvar. Må man komma ihåg, att denna led öppnats uteslutande för att användas i nödfall, då man icke kan gå den andra vägen. Hvad som talats om att man härmed har öppnat raka vägen in genom skärgården, att Stockholms försvar vore hotadt och att fienden kan lättare än förut gå ända in till Saltsjöbaden, torde alltså förtjena föga afseende.

Såsom ytterligare stöd för uppgiften, att denna led endast i nödfall skall komma till användning, vill jag framhålla den omständigheten, att det blir omkring 15 engelska mil längre att från Hangö gå genom Gillingeleden till Saltsjöbaden än genom den gamla farleden vid Sandhamn, och hvem går vintertiden en väg, som är så betydligt längre, i annat fall än då det är nödvändigt? I regel går denna ångbåt, Express, alltid in vid Sandhamn, men då han icke kan det, har man gifvit honom denna möjlighet att söka sig in genom Gillingeleden.

Som jag nämnde, var kostnaden därför icke så stor. Äfven om man tänker sig, att det kan finnas fiender med på Express, får man dock jemväl taga hänsyn dertill, att ångbåten icke kommer att gå den ifrågakvarande vägen mer än just vid de få tillfallen, då Sandhamn är blockeradt af packis, och det inträffar icke ofta.

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

Slutligen vill jag tillägga, att så snart isförhållandena det tillåta, alla nu utsatta märken, prickar och fyrar, som stå på skären, skola tagas bort, och detta kan, efter hvad chefen för lotsstyrelsen upplyst mig om, ske på en dag. Då nu detta skall ske första dag, som isen är borta, så vågar jag påstå, att på det hela taget den del af Gillingeleden, som berör den s. k. hemliga leden, är och förblir lika hemlig som den förut varit, om man nemligen bortser derifrån, att det nu, för vissa personer är känt, att en hemlig farled der går fram.

Jag tror icke, att jag nu glömt att lemna någon upplysning, som kan vara behöflig för att kammaren må kunna inse den rätta innebörden af denna så mycket omtalade och med så mycket buller utbasunerade utprickning af den s. k. Gillingeleden.

Herr Elowson: Af den till Riksdagen öfverlemnade kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof kan en viktig lärdom inhemtas beträffande de unionella förhållandena. I-frågavarande lärdom har afseende på den stora framgång, som kan vinnas genom ömsesidigt tillmötesgående.

Uti statsverkspropositionerna för några föregående år finner man, hurusom delvis rätt skarpa meningsutbyten egt rum angående formen för tillsättandet af en del embets- och tjänstemän, som höra till kongl. utrikesdepartementet. Vid bestämmandet af utgifterna för vården om de diplomatiska angelägenheterna och för konsulatväsendet hafva nemligen från norsk sida framstälts anspråk derom, att vissa befattningar inom minister- och konsulstaterna skulle tills vidare uppehållas på förordnande. Från svensk sida har man icke velat fästa afseende vid dessa anspråk. Riksdagsprotokollen utvisa äfvenledes, hurusom man inom riksdagskretsar velat och vetat af denna i sig sjelf anspråkslösa fråga göra ett stort nummer. Ja, måhända har den till och med haft inflytande på ministrars öden.

Den brydsamma frågan om vilkor vid beviljandet af anslag för diplomatiska beskickningar och för konsulsposter har i årets statsverksproposition funnit en enkel lösning. Nämnda lösning förer i följd af sin enkelhet tanken tillbaka till den berömda frågan om Columbi ägg. Uti statsverkspropositionen föreslås nemligen, att innehafvare af diplomatiska och konsulära befattningar må kunna definitivt utnåmnas, men med skyldighet för dem att underkasta sig möjligen blifvande förändringar i deras tjänsteåligganden. Så enkelt gestaltade sig lösningen af denna fråga, då den förlorade sin egenskap af upphetsningsmedel.

Jag vill uttala den lifliga förhoppningen, att alla andra unionella frågor måtte lösas på ett lika naturligt sätt som den i statsverkspropositionen berörda frågan om formen för tillsättning af diplomater och konsulter, och med uttalande af denna förhoppning anhåller jag, herr talman, om remiss af den kongl. propositionen till statsutskottet.

Herr Hedin: Jag hör, att jag har gjort mig skyldig till en miss-sägning. Jag lär verkligen hafva sagt 1884 i stället för 1894, hvilket var årtalet för den i Kristianstad passerade ruskiga händelse, som jag omförmälde.

Hvad beträffar det som anförts, det som jollrats, rättare sagdt, om än med ondska af en ledamot på bohuslänsbänken, kan det naturligtvis icke falla mig in att med något vidare ord, än hvad jag redan sagt, beröra detsamma.

Hvad åter angår det, som yttrats af chefen för landtförsvarsdepartementet, ber jag att få erinra om några hufvudpunkter, för det första den, att jag har med officiellt meddelade utdrag ur arméförvaltningens handlingar från förlidet år ådagalagt, att den uppgift, för hvilken herr chefen för landtförsvarsdepartementet den 8 maj förlidet år här iklädde sig personlig borgen, att nemligen en undersökning, verkställd af generalintendenten, hade utvisat, att intendenturtjenstemän alldeles icke i något fall inom hela Sveriges rike tillåtits att ha någon annan befattning med kronoleveranser än för tillsyns och kontrollskull — att denna uppgift, som generalintendenten lemnat och krigsministern här uppläst, är lögnaktig, eftersom dylikt upplåtande af leveranser hade egt rum, enligt hvad handlingarne utvisa, under, före och efter den tid, då sjelfva den s. k. undersökningen verkställdes. — Hvad har nu herr krigsministern svarat på detta? Han har icke haft ett ord i sak att svara härpå. Om af hans oklara ord skall framgå, att det är meningen att begära af detta intendentsdepartement en ny undersökning, d. v. s. en undersökning, huruvida det sjelft talat sanning eller icke förlidet år, så får jag säga, att jag icke vet, hvad denna undersökning skall tjena till. Undersökning är gjord, den finnes i de handlingar, som jag här ställer till samtliga kammarledamöters förfogande och som utgöras af officiella afskrifter ur arméförvaltningens intendentsdepartements kontraktbok för förlidet år.

Hvad menar då herr krigsministern med hvad han här stått upp och sagt om detta? Vill han förneka, att uppgifterna i dessa officiella handlingar äro sanningsenliga? Vill han påstå, att den tjänsteman, som på min begäran meddelat dessa utdrag ur kontraktboken, att han till äfventyrs har förfalskat dem? Det har han icke gjort, ty jag hade noga genomläst handlingarna, innan jag begärde afskrift deraf. Eller hvad menar han? Hvarför erkänner han icke hvad som är sanning? Hvad är syftet med hans uppträdande? Han skulle säga något, men har icke något i sak att säga. Han har icke någon möjlighet att vederlägga ett enda ord af hvad jag har sagt.

Han sade, att jag talat om att det icke vore rättvist, att en person befordrades med öfverhoppande af 16 kamrater, d. v. s. halfva antalet af första löneklassen. Jag har icke sagt något om rättvisan eller orättvisan af detta förfarande. Jag har omförmält faktum. Jag är viss om, att jag mycket väl vet hvad jag har sagt. Jag skall ock tala om — hvad jag mycket väl vet — hvarför denna befordran skedde. Jag känner det fullständigt; men det har herr chefen för landtförsvarsdepartementet icke talat om.

*Remiss af
statscerks-
propositionen.*
(Forts.)

Det var för att med denna befordran lösa en fråga, på hvilken jag för några år sedan fäste uppmärksamheten, och hvarom herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet då enskildt till mig förklarade, att han icke förstätt hvad jag menade. Jag hade påpekat, att två befattningar, hvilkas indragning var beslutad, ändock blifvit å nyo tillsatta. — Sedermera upptogs denna min anmärkning af en motionär vid förra riksdagen, och sålunda föranleddes ett uttalande från statsutskottet — dock, så vidt jag nu erinrar mig, icke någon Riksdagens hemställan till Kongl. Maj:t. Det är för att lösa denna fråga, som befordringen skett. Huruvida den är rättvis eller ej, har jag icke talat om; jag har blott redogjort för det faktiska förhållandet.

Herr krigsministern sade äfven, att jag yttrat mig om en namngifven intendent, ehuru jag icke nämnt ett enda namn. Han ville påstå, att jag hade orätt, oaktadt jag vet, att han för andra erkänt, att anmärkningen är riktig, sådan den af mig framstälts i en tidning för några veckor sedan. Den gäller nemligen det förhållandet, att man placerat såsom tillförordnad intendent vid 2 regementen en person, som är anställd på ordinarie stat med ålders-tillägg för att bereda honom vid det ena regementet dagaflöning och inqvarteringsersättning och vid det andra ytterligare inqvarteringsersättning. Jag vet så mycket hellre, att det icke i någon krets finnes något det ringaste tvifvel om, att detta förfarande är stridande mot lag och ordning, som jag är viss på att icke behöfva riskera någon vederläggning, då jag säger, att krigsministern under hand vidtagit åtgärder för att förmå den ifrågavarande mannen att draga sig tillbaka. Hvad som kan hafva skett i går eller i dag vet jag icke; att det icke skett för några dagar sedan, vet jag, men jag vet, att han finnes i statskalendern för i år upptagen som tjänstgörande vid två artilleriregementen.

Jag skall säga ännu en sak. Om herr krigsministern föreställer sig ett enda ögonblick, att han genom högfärdiga fasoner mot mig — jag säger högfärdiga fasoner, jag upprepar uttrycket och står för det — och genom att origtigt återgifva innehållet af hvad jag sagt, skall undandraga sig skyldigheten att söka i sak bemöta här framställda anmärkningar, hoppas jag, att denna Riksdag skall gifva tillräcklig anledning att öfvertyga sig om, att den kalkylen är felaktig; och särskildt ber jag att få erinra om, att kammarens ledamöter, som äro samlade i ett mycket stort antal, kunna intyga, att hvad jag nu anmärkt mot hans yttrande är sant och riktigt. Jag har nemligen icke fält något förolämpande uttryck mot den svenska officerscorpsen; det vet kammaren, att jag icke gjort, och herr krigsministern vet det äfven alldeles bestämdt. Men jag har om personer, som betett sig så som hjel-tarne i Kristianstad och löjtnanten, som misshandlade rekryterne i Landskrona, tillåtit mig uttrycket officersslynglar, och jag försäkrar, att jag kommer att, vare sig med eller utan herr krigsministerns tillstånd, när som helst och hvar som helst och till hvem som helst om sådant folk begagna sådant uttryck.

Herr Odhner: Vi hafva i dag hört stränga ord och omdömen fällas dels med anledning af de stora militäranslag, som förekomma på fjerde och femte hufvudtitlarne, dels också med hänsyn till vissa förmenta missbruk och missförhållanden inom armén och arméförvaltningen, som blifvit nu framdragna tydligen i akt och mening att derigenom diskreditera krigsstyrelsen, den styrelse, som skall mottaga och använda de stora militäranslagen.

Hvad angår de mycket omtalade missförhållandena, så är det alltför möjligt, att sådana delvis existera — det lemnar jag för öfrigt alldeles derhän — men i allt fall anser jag i likhet med en föregående talare, att remissdebatten icke är rätta tillfället, då sådana saker böra komma under Riksdagens diskussion, utan böra de i föreskrifven ordning först behandlas af andra myndigheter såsom statsrevisorerna och konstitutionsutskottet, hvarjemte de genom justitieombudsmannen kunna bringas under domstolarnes behandling. Det är, mine herrar, på den vägen, som sanningen framkommer partifritt och lidelsefritt, och känner jag Andra Kammaren rätt, lär den icke vilja döma någon, allra minst en Konungens rådgifvare, innan den hört fullt ojäfviga vittnesbörd. Såsom sakerna gestalta sig i detta ögonblick, torde sömliga känna sig tillfredsställda af hvad herr krigsministern redan anfört, andra åter torde icke vara det till fullo, och de torde då inskränka sig till att säga detsamma som de romerske domarne yttrade i tvistiga fall: "non liquet:" d. v. s. saken är icke klar och utredd. Den blir nog klar och utredd i sinom tid. Låtom oss därför intill dess inhibera vårt omdöme och fortfarande skänka vårt fulla förtroende åt herr krigsministern, som i så många afseenden gjort sig väl förtjent af fäderneslandet. Och låtom oss framför allt fränsäga oss all andel i de dels hårda och bittra, dels hänfulla yttranden, som under debatten i dag blifvit fälda och som föga anstå den sansade och hofsamma Andra Kammaren.

Jag skulle ock vilja säga några ord med afseende på de stora militäranslagen. Det är en mindre glädjande tafla, som herr krigsministern och hans närmaste kollega framlagt för Riksdagen öfver de stora bristerna i krigsmaterielen till lands och sjös och i de för oss viktigaste befästningarnes tillstånd. Emellertid kan man icke säga annat, än att båda dessa herrar statsråd och deras företrädare vid mångfaldiga tillfällen för kammaren framhållit dessa brister och behof, och om det också möjligen nu är första gången, som de framställts i hela sin vidd, så torde detta bero derpå, att flera befästningsfrågor först på den senaste tiden blifvit fullt utredda. Det är obestridligen mycket stora summor, det gäller, summor, som torde verka afskräckande på mången. Men det förhåller sig ju så, att det, som vid första anblicken verkar afskräckande, förlorar en del af sin skräck, då man ser faran lugnt i ögonen och med god vilja gör hvad man kan för att afvärja densamma. Hvad som begäres för de närmaste åren är dock icke mera än som kan fyllas med de betydliga öfverskott, som uppkommit de senaste åren. Beträffande dessa öfverskott kunna ju meningarne vara delade angående det sätt, hvarpå vissa delar deraf uppkommit — jag syftar

*Remis af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

*Bemiss af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

naturligtvis här på tullförhöjningarne — men det är ett faktum, att pluraliteten inom Riksdagen velat så hafva det, och då nu medlen finnas, vet jag icke något bättre och ädlare sätt att använda dessa öfverskott än till de oundgängligaste antalerna för vårt försvar.

Man får visserligen icke glömma de mångfaldiga nya kulturändamål, som ständigt framträda i hvarje civiliseradt samhälle. Sådana hafva också blifvit i vidsträckt mån af regeringen tillgodosedda i statsverkspropositionen. Jag erinrar i sådant hänseende om anslaget till högre skolor för qvinlig ungdom, till arbetareförsäkringen, till utvidning af jernvägstrafiken o. s. v. Ej heller bör man glömma den nedsättning i beskattningen, som genom dessa öfverskott i statskassan borde kunna möjliggöras. Hvad som emellertid hindrat regeringen från att föreslå nedsättning i tilläggsbevillningen, känna vi alla, och det är ju ett skäl, som är fullt giltigt. För min del skulle jag likväl önskat, att man begagnat sig af tillfället till att ytterligare lindra afgifterna för de små inkomsttagarne och de små fastighetsegarne. Hvad som dock måste nämnas i första och sista rummet, det är hvad som oundgängligen kräfves till landets försvar, hvad som kan möjliggöra och betrygga landets fortvaro såsom ett fritt och sjelfständigt samhälle. Ty utan detta är ju allt annat snart sagdt värdelöst. Att det nu kan komma att gälla detta, ingenting mer eller mindre, att, om det får fortgå såsom hittills, detta lätt nog kan leda till hvad en föregående talare kallade ett svenskt *Sedan*, derom kan man få en föreställning af vissa yttranden i herrar krigs- och sjöministrarnas anförenden till statsrådsprotokollet den 2 dennes. Jag ber att få uppläsa endast ett par satser deraf. På sidan 23 heter det: "att Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning för närvarande vore och, om icke större anslag än de senare årens beviljades för dess bestyckning, ännu i årtionden — mina herrar, i årtionden — skulle förblifva ur stånd att med hopp om lycklig utgång möta ett dylikt företag, som dock kunde så lätt och så snabbt sättas i verket, till och med före eller utan en krigsförklaring." Och vidare på sidan 36: Utan en snar och betydlig ökning af densamma — flottans materiel — är det ej möjligt att komma ur den farliga belägenhet, hvaruti vårt land med afseende på sjöförsvaret befinner sig. Med den alltför ringa materiel, som för närvarande står sjöförsvaret till buds, kan flottan i fall af behof ej lemna någon hjälp af betydnenhet vid försvaret af våra kuster eller i afsevärd mån understödja härens operationer."

Ja, mina herrar, detta är ju allvarliga ord, som väl böra behjertas och som icke kunna afvisas, så mycket mindre som ju deras rättighet kan konstateras af snart sagdt hvem som helst. Jag är för min del förvissad om, att statsutskottet skall veta att fullt uppskatta vigten och betydelsen af dessa ord och af hvad som för öfrigt förekommer på dessa hufvudtitlar; och jag vill för min del med förtroende öfverlemna saken åt dess behandling.

Herrar Höglund, Swartling, Eklund från Norrköping, Alsterlund och Boëthius förklarade sig instämma med herr Odlners.

Herr Hedin: För den händelse, att herr riksarkivariern till klassen af allvarliga ord räknar icke blott det, han nyss läste upp ur statsverkspropositionen, utan äfven de ord, med hvilka han började sitt anförande, får jag förklara, att jag i det afseendet icke kan dela hans mening. Ty när han tilltror sig att på sätt, som skett, undervisa mig om mina konstitutionella rättigheter och skyldigheter, betraktar jag det som en oförsynthet och på samma gång en löjlighet — dock hufvudsakligen det senare.

Men jag hade egentligen för afsigt att säga något annat. Jag ville nemligen påminna om hvilken glädje herr riksarkivariern bör bereda guvernören i en afrikansk provins — hm — jag ville säga landshöfdingen i ett småländskt län, den nuvarande krigsministerns närmaste företrädare. Honom hände det också en gång här i kammaren, att han stod upp och sade: jag skulle vilja fråga den talaren — han syftade då på nu framlidne, saknade Sven Nilsson i Efveröd — hvad dessa penningar — dessa penningar, som samlas in ur de fattiges fickor — rätteligen böra användas till, om icke till militära ändamål; hvarpå jag svarade honom med en erinran om Hans Majestät Konung Oscar II:s diktamen eller yttrande till statsrådsprotokollet den 12 oktober 1888. Jag ser nu, att den mannen fått en rival — nej, hvad skola vi kalla honom? jag hade så när sagt en hjertans kär — en som, liksom han, icke heller vet någon bättre användning för de medel, som tagits in på fläsktullar.

Herr Odhner: Jag vill blott säga, att hvad herr Hedin nu yttrat utgör ett nytt bevis för rigtigheten af mitt nyss fälda uttalande, att det är angeläget för kammaren att fränsäga sig all andel i ett sådant sätt att uppträda, som denne talare tillåtit sig i dag så väl som vid flere föregående tillfällen.

Herr vice talmannen Östberg: Den talare, som i dag först hade ordet, ingick i en mängd anmärkningar mot krigsstyrelsen. Han uttalade sig dervid i den rigtningen, att en militarism på senare tider utvecklats sig långt mera än under föregående tider, och han gjorde dervid anfall mot chefen för kongl. landförsvarsdepartementet, hvilka i mina ögon voro långt ifrån öfverensstämmande med grannlagenhet. Dessutom vidrörde han äfven åtskilliga befordringsfrågor. Jag hyser liksom ett par föregående talare den upfattningen, att det icke varit lämpligt att beröra dessa saker vid detta tillfälle och på det sätt, som han här har gjort. Jag vill därför för min del uttala mitt beklagande öfver det sätt, hvarpå han fört diskussionen, men vill dertill lägga, att det anfall han gjort och de uttryck han använde i sin replik mot herr Odhner icke kunna annat än rubriceras såsom förolämpande uttryck, hvilka enligt riksdagsordningen icke äro tillåtna.

Den bild, herr Hedin sökt framkalla, var afsedd att kasta en skugga öfver det sätt, hvarpå krigsstyrelsen skött sina åligganden. Jag vill gent emot denna bild säga det, att, såvidt jag förstår, krigsstyrelsen har med pliggtrohet och träget arbete väl fullgjort sina åligganden. Det är naturligt och riktigt, att anmärkningar fram-

*Remiss af
statsverks-
propositionen.*
(Forts.)

Remiss af
statsverks-
propositionen.
(Forts.)

ställas, då man anser att mindre välbetänkta åtgärder från regeringens sida egt rum, och lika naturligt och riktigt är det, att erinringar göras i afseende på de förslag Kongl. Maj:t framlägger till Riksdagens pröfning. Det är särskildt i denna kammare icke annat än i sin ordning att sådant sker, när det göres på ett hofsammt och lämpligt sätt. Men om anmärkningarne tydligen mera ske för att klandra än för att söka åstadkomma något gagn för landet, tror jag icke, att denna kammare är benägen att instämma i desamma. Jag är för min del öfvertygad, att, om här vid behandlingen af Kongl. Maj:ts proposition något annat yrkande än på remiss kunde göras, och ett yrkande framställdes, som innebure att denna kammare hyser aktning och förtroende för krigsstyrelsens åtgärder, kammaren med nöje skulle instämma deri.

Herr G. Ericsson från Stockholm: Jag skall icke inlåta mig på att yttra mig om statsverkspropositionen; utan jag vill blott begagna tillfället för att framställa en fråga till Kongl. Maj:ts regering, och jag adresserar mig dervid i första hand till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Jag och många med mig hafva nemligen väntat, att från regeringen i år skulle framkomma ett förslag till reviderad bevillningsförordning. Något sådant har likväl hittills icke skett och har icke heller i trontalet blifvit antydt. Men de skattebördor, som för närvarande äro pålagda dels i form af allmän bevillning och dels i form af tilläggsbevillning, äro af den beskaffenhet, att de icke drabba i mån af förmågan att bära dem, utan tyngst falla på de små. Det är då alldeles gifvet, att jag och liktänkande med mig både inom och utom Riksdagen väntat, att ett förslag skulle framkomma, som erkände det progressiva beskattningssystemet, som erkände själfdeklarationssystemet och som medgaf någon lindring för tungt skuldsatta egendomsinnehafvare i stad och på landet. Det är bekant, att en komité haft dessa frågor under öfverläggning; men till hvad resultat den kommit känner jag icke, och det är därför som jag vördsammast vill anhålla om ett svar på, huruvida man under innevarande riksdag har att vänta något förslag från regeringens sida i detta syfte.

Herr Hedin: Den ledamot af kammaren, som Kongl. Maj:t placerat närmast till höger om talmansstolen, har behagat säga, att mitt anförande vittnat om, att jag mera afsåge att klandra än att åstadkomma någon rättelse. Det är förmodligen med anlitande af detta yttrande, som han skall ådagalägga sin rätt — legitimera sitt uppträdande mot mig — visa sin befogenhet att moralisera öfver det yttrande, jag fälde om herr riksarkivariens uppträdande. Jag utsträcker därför till den talaren samma omdöme, som jag nyss fälde om min granne till höger.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kammaren hänvisa den ifrågavarande kongl. propositionen, tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, till statsutskottet.

§ 4.

* Efter föredragning vidare af de i gårdagens sammanträde afgifna motioner hänvisades:

herr *O. Nylanders* motion, n:o 26, till statsutskottet:

herr *J. Anderssons* i Lysvik motioner, n:o 27 till konstitutionsutskottet och n:o 28 till tillfälligt utskott;

herrar *M. Dahns* och *J. Bengtssons* i Gullåkra motion, n:o 29, till tillfälligt utskott;

herr *P. G. E. Poignants* m. fl. motion, n:o 30, till statsutskottet;

herrar *C. Perssons* i Stallerhult och *L. J. Jansons* i Djursåtra motion, n:o 31, till statsutskottet;

herr *E. A. Wijkanders* motion, n:o 32, till lagutskottet;

herr *S. M. Olssons* i Sörnäs motion, n:o 33, till lagutskottet;

herr *O. Larssons* i Mörtlösa motion, n:o 34, till tillfälligt utskott;

herr *J. Eliassons* motioner, n:o 35 till lagutskottet och n:o 36 till tillfälligt utskott;

herr *A. W. Styrlanders* motion, n:o 37, till lagutskottet;

herr *P. Pehrssons* i Norrsund motion, n:o 38, till statsutskottet;

herr *P. Waldenströms* motion, n:o 39, till bevillningsutskottet;

herr *B. Dahlgrens* m. fl. motion, n:o 40, till bankoutskottet;
samt

herr *R. Eklundhs* från Lund motion, n:o 41, till statsutskottet.

§ 5.

Föredrogs Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Den af deputerade gjorda anmälan lades till handlingarne; och hvad deputerade hemställt bifölls.

§ 6.

Nya motioner afgäfvos af:

herr *P. Waldenström*, n:o 42, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, om och i hvad mån alkoholism kan betraktas såsom en sjukdom;

herr *O. Persson* i Killebäckstorp, n:o 43, om ändrad lydelse af 15 kap. 2 § rättegångsbalken; och n:o 44, angående bevillning för inkomst af aktier;

herr *C. Rydberg*, n:o 45, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om remonteringsväsendet;

herr *J. A. Lundström*, n:o 46, med förslag till ändrad lydelse af § 56 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

herr *N. J. Nilsson* i Grofva, n:o 47, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i kongl. förordningen om fattigvården den 9 juni 1871 i fråga om hemortsrätt;

herr *G. Odqvist*, n:o 48, angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedel; och n:o 49, angående inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Borås;

herr *J. Anderson* i Tenhult, n:o 50, om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om afgäld från jordafsöndringar; och n:o 51 angående ändrad lydelse af § 22 i bränvinsförsäljningsförordningen;

herr *A. P. Danielson*, n:o 52, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om presterskapets aflöning m. m.;

herr *Jakob Erikson* från Stockholm, n:o 53, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till tillägg till § 3 i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning;

herr *J. Bromée*, n:o 54, angående ersättning till länsmannen *N. M. H. Sunding* för mistad åklagareandel;

herr *O. Jonsson* i Hof, n:o 55, angående minskning i anslaget till militärläkares undervisning m. m.; och n:o 56, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i kongl. förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 26 januari 1894;

herr *J. G. Nyström* m. fl., n:o 57, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Gefle;

herr *E. Svensson* från Karlskrona m. fl., n:o 58, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Karlskrona;

herr *A. Ericson* i Ransta, n:o 59, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående revision af allmänna hypoteksbankens förvaltning m. m.; n:o 60, angående viss ändring i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; n:o 61, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof; och n:o 62, angående ändrad lydelse af 41 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862; samt

herr *E. G. H. Åkerlund*, n:o 63, angående sådan ändring i gällande konkurslag, att borgenär förhindras att genom uppgifvande af oriktig fordran utöfva obehörigt inflytande på konkursförvaltningen.

Motionerna bordlades till nästa sammanträde.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *O. A. Johansson* i Dingle under 10 dagar fr. o. m. den 29 dennes
 och » *C. Rydberg* » 4 » » 27 »

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter
 åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Måndagen den 27 januari.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 20 dennes förda
 protokoll.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upp-
 lästes:

Att riksdagsman herr *A. F. Liljeholm* är på grund af sjuk-
 dom (kronisk ledreumatism) förhindrad lemna sin bostad intygas
 härmed.

Stockholm den 27 januari 1896.

Tage Sjögren,
 leg. läkare.

§ 3.

Efter föredragning, hvar för sig, af Kongl. Maj:ts på kamma-
 rens bord hvilande propositioner till Riksdagen, hänvisades följande
 propositioner till statsutskottet:

angående disposition af förra hospitalslägenheten "en tomt vid
 Säbygatan i Landskrona";

Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 3.

angående disposition af ett jordområde i Djeknehytteroten i Avesta socken af Kopparbergs län;

angående disposition af länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Galtabäck n:o 1 i Fösingsgård i Kronobergs län;

angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende; samt

angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

Till behandling af bevillningsutskottet hänvisades propositionerna:

angående portoförhöjning för skrymmande småpaket och tilläggsporto för ofrankerade dylika paket; och

angående en särskild tilläggsbeviljning för år 1897.

§ 4.

Föredrogs vidare Kongl. Maj:ts skrifvelse till Riksdagen, med tillkännagifvande, att Kongl. Maj:t förordnat statsrådet m. m. Sven Herman Wikblad att under innevarande riksdag utöfva den befattning med riksdagsärenden, som, enligt 46 § riksdagsordningen, tillkommer en ledamot af statsrådet.

Jemte det skrifvelsen lades till handlingarne, beslöts, att under rättelse om densammas innehåll skulle genom protokollsutdrag meddelas vederbörande utskott samt de ledamöter, hvilka hafva inseende öfver Riksdagens kansli.

§ 5.

Härefter föredrogs de i nästföregående sammanträde afemnade motioner; och hänvisades:

herr *P. Waldenströms* motion, n:o 42, till tillfälligt utskott;

herr *O. Perssons* i Killebäckstorp motioner, n:o 43 till lagutskottet och n:o 44 till bevillningsutskottet;

herr *C. Rydbergs* motion, n:o 45, till statsutskottet;

herr *J. A. Lundströms* motion, n:o 46, till lagutskottet;

herr *N. J. Nilssons* i Grofva motion, n:o 47, till lagutskottet;

herr *G. Odqvists* motioner, n:o 48 till bevillningsutskottet och n:o 49 till bankoutskottet;

herr *J. Andersons* i Tenhult motioner, n:o 50 till lagutskottet och n:o 51 till bevillningsutskottet;

herr *A. P. Danielsons* motion, n:o 52, till statsutskottet;

herr *Jakob Eriksons* från Stockholm motion, n:o 53, till lagutskottet;

herr *J. Bromées* motion, n:o 54, till statsutskottet;

herr *O. Jonssons* i Hof motioner, n:o 55 till statsutskottet och n:o 56 till lagutskottet;

herr *J. G. Nyströms* m. fl. motion, n:o 57, till bankoutskottet;

herr *E. Svenssons* från Karlskrona motion, n:o 58, till bankoutskottet;

herr *A. Ericsons* i Ransta motioner, n:o 59 till statsutskottet, n:o 60 till lagutskottet, n:o 61 till statsutskottet samt n:o 62 till lagutskottet; och

herr *E. G. H. Åkerlunds* motion, n:o 63, till lagutskottet.

§ 6.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *J. G. Hazén*, n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof;

herr *J. G. O. Högstedt* från Helsingborg, n:o 65, angående ålderstillägg för folkskolelärare;

herr *M. Arhusiander*, n:o 66, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885;

herr *P. G. Petersson* i Brystorp, n:o 67, angående ändrad lydelse af 5 § i kongl. förordningen om landsting den 21 mars 1862;

herr *J. E. Schödén*, n:o 68, angående anslag till understöd för tillverkning af s. k. difteriserum;

herr *A. Olsson* i Ornakärr, n:o 69, angående uppbörd och redovisning af lön till klockare;

herr *A. Olsson* i Ornakärr m. fl., n:o 70, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till bestämmelser rörande jordegares och arrendatorers ömsesidiga förhållande;

herr *C. W. Collander*, n:o 71, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående Nya Trollhätte kanalbolags rättsförhållande till kronan m. m.

herr *T. V. Forsell*, n:o 72, angående ändring af 107 § utsökningslagen;

herr *A. G. Gyllensvärd* m. fl., n:o 73, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Halmstad;

herr *J. Johansson* från Stockholm, n:o 74, om nedsättning af stämpelafgiften å spelkort;

herr *O. R. Themptander*, n:o 75, angående anslag till handelsstipendier;

herr *J. Mankell*:

n:o 76, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af mantalspenningarne;

n:o 77, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af den personliga sjukvårdsafgiften;

n:o 78, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af den personliga afgiften till presterskapets aflöning;

n:o 79, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af den personliga folkskoleafgiften; och

n:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof;

herr *P. Truedsson*, n:o 81, angående rätt för rusthåll att i visst fall i stället för uppsättande af häst erlægga kontant ersättning;

herr *O. Anderson* i Hasselbol:

n:o 82, om ändring i lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prestgård den 1 maj 1885; och

n:o 83, om ändring i lagen angående byggnad och underhåll af kyrka m. m. den 12 juni 1885;

herr *F. Åkerblom*, n:o 84, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i strafflagens bestämmelser om förlust af medborgerligt förtroende;

herr *Å. H. Hammarskjöld*, n:o 85, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstiftning rörande vården af enskildes skogar;

herr *A. W. Nilson* från Lidköping, n:o 86, om ändrad lydelse af 69 och 71 §§ konkurslagen;

herr *J. Nilsson* i Skrafvelsjö, n:o 87, angående delgifning af testamente med arfvinge, som vistas å okänd ort;

herr *J. H. E. Dieden*, n:o 88, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af en för landets alla hamnar gemensam hamnstadga;

herr *H. Hj. Lilliehöök* m. fl., n:o 89, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till ändring i gällande bestämmelser angående utöfvande af uppfinning, hvarå patent erhållits;

herr *O. Larsson* i Mörtlösa m. fl., n:o 90, angående inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Linköping;

herr *J. A. Aulin* m. fl., n:o 91, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, och n:o 92, om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Eskilstuna;

herrar *N. Petersson* i Runtorp och *C. F. Petersson* i Dänningelanda, n:o 93, om exporttull å jernmalm;

herr *J. A. Sjö*, n:o 94, om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inlösen af frälseskatteräntor;

herrar *J. Nordin* i Hammerdal och *O. Walter*, n:o 95, om tillägg till 26 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891;

herrar *O. Persson* i Rinkaby och *N. Svensson* i Olseröd, n:o 96, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till ny legostadga; och

herr vice talmannen *G. F. Östberg*, n:o 97, om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala beskattningen i stad.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets memorial n:o 1, med de till innevarande Riksdag afgifna berättelser dels af fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning samt dels af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret angående det dem lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>A. G. Ericsson</i> i Väsby	under 4 dagar fr. o. m. den 29 dennes,
och " <i>A. Hahn</i>	" 4 " " 27 "
och " <i>J. G. Nyström</i>	" 6 " " 1 instundande februari.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarrens ledamöter åtskildes kl. 3,9 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.